

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra bohemistiky

Bakalářská diplomová práce

Analýza periodika Ženský svět

Ženský svět magazine analysis

Kateřina Barešová

Vedoucí práce: Mgr. Jana Vraiová, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 2. května 2018

.....

Kateřina Barešová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Janě Vraiové, Ph.D., za poskytnutí odborného dohledu, věcných připomínek, vstřícný přístup a metodickou pomoc při psaní této práce.

Kateřina Barešová

Obsah

1	Úvod	5
2	Ženský svět a jeho založení	6
2.1	Program a cíl Ženského světa	7
2.2	Zakladatelka Teréza Nováková	7
2.3	Počátky Ženského světa a Ženské bibliotéky	14
3	Obsahová stránka periodika	19
3.1	Změny vydavatelství periodika	19
3.2	Redaktorky	21
3.2.1	Teréza Nováková v letech 1896 - 1907	21
3.2.2	Pavla Maternová v letech 1908 - 1912	22
3.2.3	Eliška z Purkyňů v letech 1913 - 1915	23
3.2.4	Marie Brožová v letech 1915 - 1916	24
3.2.5	Miloslava Síssová v letech 1917 - 1930	25
3.3	Rubriky a jejich témata	25
3.4	Příspěvatelé	29
4	Literární příspěvky v periodiku	31
4.1	Umístění a rozsah literárních příspěvků	31
4.2	České literární příspěvky a překlady zahraniční literatury	32
4.3	Poměr prózy a poezie v periodiku	34
4.4	Žánrové zastoupení literárních příspěvků	36
4.4.1	Poezie	37
4.4.2	Próza	40
5	Závěr	49
	Anotace	52
	Resumé	53
	Seznam použité literatury	55

1 Úvod

Cílem této bakalářské práce je analýza periodika *Ženský svět*, které vycházelo na přelomu 19. a 20. století, konkrétně od roku 1896 do roku 1930. Toto periodikum primárně cílilo na ženské čtenářky a jeho působení spadalo do období rozkvětu českého ženského emancipačního hnutí.

První část práce se zaměřuje na vznik a první léta existence periodika, jeho program a cíl. Následuje kapitola věnovaná zakladatelce Teréze Novákové, která vtiskla *Ženskému světu* charakter, jež posléze respektovaly i její následovnice na redaktorské pozici.

Další část bakalářské práce se soustředí na proměnu obsahu periodika, jsou představena vydavatelství, která se podílela na jeho chodu i jeho redaktorky. Analyzovali jsme rubriky, které se v periodiku objevovaly, i témata, která v nich byla čtenářům nabízena. Jedna z podkapitol je věnována též informacím o nejčastějších přispěvatelích.

Poslední část bakalářské práce je soustředěna na charakter literárních příspěvků v periodiku otištěných. Zaměřili jsme se na jejich místo v časopise i jejich rozsah, dále též na ideové podloží původní i překladové tvorby. Zajímal nás rovněž poměr poezie a prózy v periodiku, ale také zastoupení jednotlivých žánrů. Zaměřili jsme se také na interpretaci některých vybraných literárních příspěvků, které podle nás nejlépe dokumentují emancipační ráz periodika, který přetrvával po celou dobu jeho existence.

2 Ženský svět a jeho založení

Periodikum *Ženský svět* vycházelo na přelomu 19. a 20. století nejprve jako příloha obnoveného listu *Ženská bibliotéka*¹, později samostatně. Jeho cílem bylo vzdělávat především české měšťanské ženy nejen v literatuře, ale také v ostatních aspektech běžného života, z počátku s výjimkou politických témat, která se v obsahu časopisu začaly objevovat až později. Jedním z důvodů vzniku časopisu byla vidina podpory českého ženského emancipačního hnutí, které v tomto období na naší půdě probíhalo a se kterým zakladatelka periodika Teréza Nováková sympatizovala.

List vycházel s dvoutýdenní periodicitou zpravidla každý 5. a 20. den v měsíci od roku 1896 do roku 1930, což průměrně čítalo kolem dvaceti dvou vydaných čísel časopisu ročně, protože některé měsíce nevycházel. Existovaly ale i výjimky, protože výtisky především v druhé polovině existence *Ženského světa* často vycházely pouze jednou měsíčně v podobě dvojčísla.

Periodikum nabízelo širokou škálu témat, která zahrnovala nejen českou, ale i zahraniční literaturu a ostatní druhy umění jako třeba divadlo, hudbu a v pozdějších letech se do oblastí jeho zájmu dostal i film. Pravidelné zprávy ze zahraničních emancipačních hnutí včetně informací o úspěšných ženách v do té doby ryze mužských oborech a profesích se objevovaly velice často. Dále se přispěvatelé vyjadřovali k tematice módy, domácnosti, vzdělání, zdraví a v neposlední řadě připomínali čtenářkám významná jubilea, narození a úmrtí některých známých osobností.

Ne u všech článků najdeme jméno jejich autora, v periodiku se velice často objevují anonymní články, nebo články označené pouze zkratkou, monogramem nebo symbolem. Mezi pravidelnými přispěvateli najdeme například Sofii Podlipskou, Gabrielu Preissovou, Pavlu Maternovou, Annu Řehákovou, objevovaly se i texty Elišky Krásnohorské a dalších. Do *Ženského světa* přispívali nejen ženy, ale také muži – například synové zakladatelky časopisu Arne a Theodor Novákovi.

¹ Knižnice *Ženská bibliotéka* vznikla v roce 1872 spoluprací Sofie Podlipské a Jana Otty. Jejím obsahem byly literární příspěvky. Knižnice obsahovala vybraný soubor knih, který ukazoval čtenářkám, jaké místo zaujímá žena v pokrokových zemích a představoval jim ušlechtilé vzory žen. *Ženská bibliotéka* zanikla v roce 1878, ale v roce 1896 se jí Jan Otto rozhodl znovu obnovit, tentokrát v podobě časopisu, ke kterému měla vycházet příloha *Ženský svět*. Viz ŠVEHLA, Jaroslav a Robert SAK. ed. *Jan Otto: kus historie české knihy*. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 8073190109. s. 78-79.

2.1 Program a cíl Ženského světa

Cílem nově vzniklého časopisu *Ženský svět* bylo podle úvodního článku v prvním čísle, který byl věnovaný čtenářkám, „poučovati a vychovávati české pohlaví ženské, spojití je v jednu obec sesterskou poutem upřímné lásky a snažení ušlechtilého.“²

Záměrem bylo vytvořit ženské sdružení, ve kterém by se ženy vzájemně vzdělávaly, podporovaly, ale také sloužily národu. Představa redakce o periodiku nespočívala pouze v zaměření se na české ženy, do popředí zájmu se dostala také situace žen na Slovensku a její vývoj.

Časopis chtěl přinášet svým čtenářkám informace nejen z Čech a ze Slovenska, ale měl informovat také o ženských hnutích a pokroku emancipace žen v zahraničí a tím poučovat a inspirovat.

2.2 Zakladatelka Teréza Nováková

Teréza Nováková byla osobnost, kterou můžeme považovat za významnou postavu české kultury na přelomu 19. a 20. století. Byla známou autorkou především prozaických děl, která řadíme k venkovskému realismu. Také se věnovala žurnalistice, pomocí které se snažila prosazovat především zájmy českého feministického hnutí, které vnímala jako nedílnou součást společnosti.

Pocházela z německo-české rodiny, která však podporovala české národní snahy.³ Základního vzdělání se Novákové dostalo v dívčím vzdělávacím ústavu Františky Svatavy Amerlingové, který navštěvovala po dobu deseti let. Tento ústav byl jedním z nejlepších dívčích vzdělávacích zařízení v Praze. Jednalo se o soukromou dívčí školu, kterou Amerlingová vedla od konce padesátých let 19. století do roku 1870.⁴ Tím manželka Karla Slavoje Amerlinga navázala na jeho starší aktivity, kterými bylo prosazování českého všeobecně vzdělávacího a odborného školství. V roce 1839 založil dokonalé učiliště, které nazval *Budeč*. V moderním ústavu se měla vzdělávat

² „Naším čtenářkám.“ *Ženský svět*. 1896, r. 1, č. 1, s. 1.

³ OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 585.

⁴ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005, ISBN 8086429482. s. 11.

nová generace, škola se měla stát střediskem vzdělanosti. Amerling se snažil podporovat vzdělávání v národních školách a vychovat vzdělaného člověka.⁵

Osobnost Terézy Novákové pomohla formovat také *Americký klub dam*, kam vstoupila díky Karolíně Světlé a Sofii Podlipské. Tento klub byl založen v roce 1865 na popud Vojty Náprstka. Důvod jeho vzniku vyplýval z potřeby vzdělání, šíření osvěty a napomáhání českým národním zájmům. Nováková se účastnila některých akcí klubu ještě v době, kdy byla na členství příliš mladá, členkou se stala až v 17 letech díky doporučení Sofie Podlipské.⁶ Společnost ženského spolku ji ovlivnila a pomohla jí rozšířit obzory především směrem k ženské emancipaci, protože klub nabízel řadu možností, jak si ženy mohly prohloubit své znalosti. Ať už díky odborným přednáškám, čtení, diskuzím na různá témata či jiným zájmovým programům.

Značný vliv měla na Novákovou spisovatelka Karolína Světlá, kterou Nováková obdivovala už od dětství, sledovala její tvůrčí činnost a zajímala se o ni jako o ženu, která byla symbolem vlastenectví a emancipace. Považovala ji za svůj vzor a nebylo překvapením, že první veřejné vystoupení Novákové po přestěhování do Litomyšle byla přednáška týkající se právě Karolíny Světlé. Díky této přednášce a jejímu následnému zveřejnění si Nováková začala se Světlou dopisovat, což vedlo k navázání přátelství. Literární počátky Novákové, ale také ve značné míře ovlivňoval německý idealismus a norský dramatik a básník Henrik Johan Ibsen.⁷

Po sňatku s klasickým filologem, bohemistou a profesorem Josefem Novákem se přestěhovala z rodného města Prahy do Litomyšle, což byl velký zásah do vývoje jejího vzdělání. I přes prvotní nespokojenost s malým městem, jeho prostředím a tamním obyvatelstvem, kdy byla Nováková i její manžel ve středu pozornosti celého města, se jí Litomyšl nakonec stala osudovou, především pak přestěhování se do části Litomyšle zvané Záhradí.

Toto místo se pro ni stalo velkou inspirací, kterou jako začínající autorka ocenila. „Setkala se s lidmi, kteří ji zaujali zjevem, jazykem, vystupováním i myšlením a názory.“⁸ Nováková vytušila, že právě tito lidé by mohli posloužit jako předlohy k literárním postavám, protože ji zaujali nejen svým odlišným způsobem života, ale také svými názory a zvyky, na které Nováková z Prahy nebyla zvyklá. Tato část Litomyšle,

⁵ HOFFMANNOVÁ, Eva. *Karel Slavoj Amerling*. Praha: Melantrich, 1982, s. 43; s. 81.

⁶ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 17.

⁷ NEUDORFLOVÁ, Marie L. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 8090262228. s. 199.

⁸ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 41.

kteřá se stala jejím domovem, suplovala prostředí venkova, které je stěžejní v jejich dílech.

„Mladá paní obdařená vynikajícím pozorovacím talentem, odchovaná Boženou Němcovou a Karolínou Světloú, musela pochopit, že se dotýká velkého bohatství. Prostředí vyzývalo nejen k uměleckému ztvárnění, ale i ke sběratelství.“⁹

Raná beletristická tvorba, která se orientovala na pražské prostředí, ve kterém Nováková vyrůstala, nikdy nepatřila mezi výjimečná umělecká díla, která by si získala pozornost současné literární historie. Tvorba Novákové získala svou hodnotu až poté, co se seznámila s venkovským prostředím, které utvořilo její osobitý styl v duchu venkovskému realismu.¹⁰

Její tvorba se však nevěnovala ryze litomyšlskému prostředí, ve svých vzpomínkách se vracela do své rodné Prahy. Roku 1878 napsala *Klepy z plesů* a povídku *Z mého rodného domu* a v 80. letech napsala ještě prózy *Z dívčí školy*, *Z naší národní společnosti*, *Slavín žen českých*, ale vrcholem tvorby tohoto období je *Maloměstský román* z roku 1889.¹¹

Nedlouho po přestěhování na Záhradí se Nováková začala zapojovat do kolektivu místních žen a poprvé veřejně vystoupila s přednáškou, ve které litomyšlským ženám představila svůj vzor, jímž byla velká soudobá spisovatelka Karolína Světlá. Tuto přednášku následně otiskl časopis *Jitřenka*¹². Posléze se drobné práce Terézy Novákové objevily také v časopisu *Světovozor*¹³ a *Vesna*¹⁴. Přednášky pro litomyšlské

⁹ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 41.

¹⁰ SVADBOVÁ, Blanka. „Praha a Litomyšl v rané tvorbě Terézy Novákové“ *Česká literatura: časopis pro literární vědu* [online]. roč. 34(1-6), s. 208-225 [cit. 2017-10-19]. ISSN 0009-0468. Dostupné z: https://kramerius.lib.cas.cz/client/index.vm?page=doc&q=%C4%8Cesk%C3%A1+literatura&page=doc&rows=&typ_titulu=periodical#pid=uuid:12af58d7-4117-11e1-8339-001143e3f55c;hist=2;pmodel=periodicalitem

¹¹ Tamtéž. s. 208-225.

¹² *Jitřenka* byl regionální beletristický časopis, který vycházel v Poličce a měl sloužit pro zábavu a poučení. Původně nepolitický časopis se stal v 90. letech 19. století politickým a promítali se v něm také politické názory. Do periodika přispíval například Adolf Heyduk, Alois Jirásek, Jakub Arbes či Eliška Krásnohorská a další. Viz SKŘIVÁNEK, Milan. K hodnotovým postojům na stránkách poličského časopisu *Jitřenka* za 1. republiky. In *Studie k sociálním dějinám*, sv. 9. Praha: Ústav hospodářských a sociálních dějin Univerzity Karlovy, 2002. s. 229-249

¹³ *Světovozor* byl český rodinný časopis, přinášející širokým vrstvám původní i překládanou beletrii, poučnou i zábavnou četbu. Jeho program spočíval v postavení společnosti na úroveň jiných národů. Vycházel v letech 1867-1899. Poté jej ještě na počátku 20. století obnovil nakladatel J. Otto. Viz OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 452 - 458.

¹⁴ *Vesna* byla beletristický časopis vycházející v roce 1882 – 1897, který podporoval tvorbu mladé generace. Z počátku se tento časopis soustředil na českou beletrii a podporoval lidové čtenářství, později uveřejňoval i zahraniční tvorbu. Podnět k vydávání tohoto časopisu vyšel od F. M. Vrány. Do periodika přispívali osobnosti jako E. Krásnohorská, J. V. Sládek, A. Mrštík, K. Světlá a další. Viz OPELÍK, Jiří.,

dámy pokračovaly a situace se příhodně vyvinula pro založení ženského spolku, čímž se Litomyšl připojila k řadě míst, kde fungoval *Spolek paní a dívek*. V tomto případě stála v čele Teréza Nováková, díky které spolek pracoval na mimořádně vysoké úrovni.¹⁵

Spolek paní a dívek českých v Litomyšli, u jehož vzniku stála ve 40. letech Magdalena Dobromila Rettigová a který byl roku 1885 obnoven, pořádal nejen přednášky, ale také výstavy ručních prací, kreslířské kurzy a věnoval se i charitě.¹⁶

Působení Terézy Novákové v litomyšlském spolku je možno označit za osvětové. Právě zde se postupně začal formovat její feministický postoj, v němž se ještě více utvrdila později při návratu do Prahy, kde se tento postoj ještě více prohloubil.¹⁷

Pro život Novákové byl typický zájem o české ženské spolky a samozřejmě i jejich podpora. Byla činná v různých významných ženských spolcích nejen v Praze a Litomyšli, ale i v jiných městech. Jako příklad můžeme uvést kromě *Spolku paní a dívek* v Litomyšli a *Amerického klubu dam* také *Dámský odbor* v Prostějově, *Zemský klub* ve Vysokém Mýtě, *Ústřední matici školskou*, spolek *Minerva*, *Ústřední spolek českých žen* a *Ženský klub český*. Kromě účasti ve spolcích byla Nováková také velká vlastenka, věřila v budoucnost českého národa a jeho pozitivní rozvoj, jehož součástí byla také snaha o vyšší úroveň české rodiny a samozřejmě také věnování pozornosti rozvoji žen.¹⁸

Důležitým místem pro Terézu Novákovou se kromě Prahy a Litomyšle stala také Olomouc, kde fungovala tradice samostatných žen, které pracovaly jako publicistky a vedly i vlastní ženský časopis *Našinec*¹⁹, který založila Josefína Černochová.²⁰ Na přelomu roku 1883 a 1884 tam začal vycházet nový čtrnáctideník *Domáci hospodyně* s podtitulem: *čtrnáctidenní list věnovaný naší milé pleti českoslovanské, jakož i všem ctitelům spořádaných domácností*, redigovaný Miloslavou Procházkovou, členkou

FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 1309 - 1310.

¹⁵ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 49.

¹⁶ M. D. RETTIGOVÁ. *Gastroslavnosti. Spolek paní a dívek*. [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.gastroslavnosti.cz/m-d-rettigova>

¹⁷ HEČZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6. s. 170.

¹⁸ NEUDORFLOVÁ, Marie L. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 8090262228. s. 201.

¹⁹ *Našinec* byl olomoucký list vycházející od roku 1869 do roku 1941. U jeho vzniku stál novinář Josef Černoch se svou ženou Josefínou Černochovou, která tento časopis následně vedla. List vycházel dvakrát týdně, později pro velký zájem čtenářů třikrát týdně. V roce 1945 byl *Našinec* obnoven pod názvem *Osvobozený našinec* a vycházel do roku 1948, kdy byl zakázán komunistickou stranou. Viz VĚDECKÁ KNIHOVNA V OLOMOUCI. *O Našinci*. UNZEITIG, J. I. *Našinec*. [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/cs/dokumenty/knihovni-obzor/ko-1994-2/clanek/o-nasinci/>

²⁰ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 54

dámského odboru muzejního spolku, což byl ženský spolek vytvořený kolem prvního Vlasteneckého muzea, které bylo vedeno česky. To byla pro Novákovou velká šance. S *Domáci hospodyně* se jí naskytlá příležitost nabízející pravidelné přispívání do periodika.

Domáci hospodyně byl list, jehož účelem bylo poukázat především na měšťanskou domácnost, povznést ji a vzbudit v ní cit pro vlastenectví, od čehož se odvíjel i zájem listu o lidovost a kořeny československého národa. Tento list měl vzdělávat ženy způsobem zastávajícím biedermeierovský životní postoj. Měl je učit být dobrými hospodyněmi, matkami a manželkami, které budou vytvářet dokonalé prostředí pro muže, budou jim příjemnými společnicemi a budou vytvářet jistý a ideální domov.²¹

První práce Novákové pro tento časopis nesla název *O harmonii v životě ženském*²². V této práci se Nováková důsledně hlásila k linii listu, stejně jako ve svých pravidelných příspěvcích s názvem *Hovory po práci*, které také naplňovaly představy redaktorky Procházkové.²³

Z počátku byla Miloslava Procházková pro Novákovou autoritou, přijímala od ní rady a dostávalo se jí chvály, což mělo velký vliv na její sebedůvěru a zejména odvalu. Díky této jistotě, kterou ze strany redaktorky dostala, se pokusila přinést do *Domáci hospodyně* i něco nového, co úplně neodpovídalo představám Procházkové. První náznaky změn, které se pokusila prosadit v tomto časopise, se shledaly s úspěchem ze stran čtenářek, což Procházkovou na nějakou dobu uklidnilo.²⁴

Kromě folklórních článků psala Nováková pro *Domáci hospodyně* zápisky z domácnosti, rady a referáty o knihách českých žen, otiskla zde soubor portrétů *Slavin žen českých* a objevily se zde dvě její významné studie *Johna Stuarta Milla Poddanství žen*²⁵ a *L. N. Tolstého Kreutzerova sonáta a její doslov ze stanoviska ženského*.²⁶

Bylo jen otázkou času, než se názory Novákové a Procházkové začaly rozcházet. Texty, kterými Nováková do periodika přispívala, se dotýkaly problematiky realismu a

²¹ VRAJOVÁ, Jana. *Umíněnkyně dobra Sofie Podlipská: kapitola z dějin literárního midcultu 19. století*. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-148-1. s. 156.

²² NOVÁKOVÁ, Teréza. „O harmonii v životě ženském“, *Domáci hospodyně*. r. 3, s. 163-163, 169-170, 185-186.

²³ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6. s. 173.

²⁴ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 56-57.

²⁵ NOVÁKOVÁ, Teréza. „Johna Stuarta Milla Poddanství žen“, *Domáci hospodyně*. r. 7, s. 350-352, 365-366, přetištěno in *Nováková 1912*, s. 5-12

²⁶ NOVÁKOVÁ, Teréza. „L. N. Tolstoj: Kreutzerova sonáta a její doslov ze stanoviska ženského“, *Domáci hospodyně*. r. 8, s. 1-2, 17-18, 33-34, 49-50, 67-68, 84-85, 99-100, přetištěno in *Nováková 1912*, s. 13-32.

naturalismu. Ve svých příspěvcích obhajovala právo českých autorek psát realisticky, čímž překračovala meze biedermeierovského pojetí časopisu.²⁷

Ačkoli si Procházková uvědomovala, že je její příspěvatelka velice talentovaná a její práce přesahují rámec časopisu, nechtěla nechat Novákové úplnou volnost, kterou by autorka s jejím talentem potřebovala. Zároveň však nechtěla o tak talentovanou příspěvatelku přijít a dobře si uvědomovala, že časopis stojí právě na ní. Větším problémem se však stala finanční krize nakladatelství, což způsobilo, že 10. ročník *Domáci hospodyně* v roce 1893 byl ročníkem posledním. Tou dobou však už Nováková přispívala do *Národních listů*²⁸, *Lumíra*²⁹, *Českého lidu*, *Kalendáře paní a dívek českých*³⁰ nebo *Ženských listů*³¹ a některé její tituly vycházely knižně.

Současně s literární a publicistickou tvorbou rostl zájem Novákové o etnografii, začala provádět první etnografické výzkumy, zajímala se především o kroje a vyšívání. Obzvláště pro její sociální inteligenci se od ní začala očekávat také spolupráce v etnografické oblasti. Nejenže shromažďovala výstavní exponáty, ale přidávala i nehmotné doklady a postřehy, zajímalo ji vše od hospodaření, vaření, bydlení přes výchovu dětí, náboženství, léčitelství až po mapování slovní zásoby. Vtiskávala si do

²⁷ VRAJOVÁ, Jana. *Umíněnkyně dobra Sofie Podlipská: kapitola z dějin literárního midcultu 19. století*. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-148-1. s. 161-163.

²⁸ *Národní listy* byly přední české noviny, které ovlivňovaly kulturní i politický život. Noviny založil roku 1861 Julius Grégr. Témata, která se v *Národních listech* objevovala, měla velmi široký záběr od kultury, přes národohospodářské otázky až k politice. Mezi příspěvateli, kteří do novin přispívali, byli Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Jaroslav Vrchlický nebo Jakub Arbes a další. Viz KNIHOVNA. VRBENSKÁ, Františka. *Záchrana a zpřístupnění Národních listů*. [online]. [cit. 2018-05-01]. ISSN 1801-3252. Dostupné z: <http://full.nkp.cz/nkk/knihovna71/vrben.htm>

²⁹ *Lumír* byl beletristický časopis založený Janem Nerudou a Vítězslavem Hálkem, který vycházel v letech 1873-1940 a volně navazoval na stejnojmenný časopis, který vycházel v dřívějších letech. Snažil se vyrovnat nejlepšími cizími beletristickými časopisy. Mezi příspěvateli byli Růžena Jesenská, Alois Jirásek, Eliška Krásnohorská, Josef Svatopluk Machar, Julius Zeyer, Pavla Maternová a další. Viz OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 1240-1251.

³⁰ *Kalendář paní a dívek* byl knižní kalendář, jehož první ročník vyšel v roce 1988. Jeho vydavatelem byl František Bohuslav Batovec. Od třetího ročníku vydávání převzal Jan Otto. Nejprve ho redigovala Teréza Nováková, poté Gabriela Preissová a v roce 1912 Růžena Jesenská. *Kalendář paní a dívek* spadl do aktivit ženského hnutí. Skládal se z kalendářní a literární části, přičemž literární část zabírala přibližně 150 stránek, a obsahovala střídavě povídky, básně, studie, poučení, cestopisy a podobizny významných žen. Viz RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *Žena-vzor a žena-problém*. (Obrazy ženy v konvenční a umělecké povídce v *Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897*) In: *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století. Sborník příspěvků ze symposia pořádaného oddělením pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR v Praze 13. - 14. října 2004* [online] Praha: ÚČL AV ČR, 2005 [cit. 2018-04-29] Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>. s. 102-104.

³¹ *Ženské listy* vycházely jako měsíční příloha časopisu *Květy*. Jednalo se o český ženský časopis, který podporoval ženskou emancipační hnutí. *Ženské listy* přinášely beletrii, cestopisy, naučné články a zprávy o pokrocích ve vzdělanosti žen. Mezi výrazné osobnosti tohoto periodika patřila Věnceslava Lužická, Karolína Světlá a Sofie Podlipská. Viz OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 1825-1830.

paměti tváře, postavy a pohyby jednotlivých lidí.³² V roce 1891 vznikl odborný etnografický časopis *Český lid* redigovaný Čeněkem Zírtem a Luborem Niederlem, kam Nováková přispěla několika články. Tento časopis se věnoval lidové kultuře a tradicím, oblastí jeho zájmu byla právě etnografie a folkloristika.

Na počátku září 1895 přišla rodinou Novákových dlouho očekávaná chvíle, jmenování profesora Josefa Nováka do Prahy, a tak se Nováková loučila s Litomyšlí a *Spolkem paní a dívek*.

Do Prahy se Nováková vracela s velkým očekáváním a s vytyčenými cíly. Kromě dosavadní činnosti se více zaměřila na téma ženské otázky, která byla úzce spjata s vlasteneckou činností žen. Nováková však usilovala o proměnu emancipačního hnutí a domnívala se, že je třeba posunout se dál a umožnit ženám více vystupovat ve společnosti. Tehdy se jí naskytla příležitost stát u vzniku nového českého ženského časopisu *Ženský svět* a u znovuoobnovení *Ženské bibliotéky*.

Nové periodikum *Ženský svět* cílilo především na ženy. Nováková ve spolupráci s nakladatelem Janem Ottou dala vzniknout listu, který se vedle kultury orientoval i na sociální problémy. „Neuzavíral se moderním trendům a novým proudům v umění ani tématům spojeným se změnami vztahů mezi pohlavími či třídami.“³³

V *Ženském světě* našla Nováková novou platformu pro uplatnění svých feministických názorů. Její cíl byl už od samého počátku sjednocovat české ženy, přivést je k sebepoznání a pomoci jim získat rovné postavení ve společnosti.³⁴ První číslo *Ženského světa* vyšlo v prosinci 1896 a půl roku poté byl ustaven *Ústřední svaz českých žen*, jehož orgánem se stal právě nově vzniklý časopis.

Po svém návratu do Prahy byla Nováková velice vytížená. Nejenže ji plně zaměstnávala práce redaktorky, ale věnovala se také spolkovým činnostem. Účastnila se *Prvního sjezdu žen československých*, spolupracovala s *Ústředním spolkem českých žen* a podílela se na aktivitách *Ženského klubu*, pod který patřily další kluby jako *Spolek českých učitelek*, *Ženský výrobní spolek*, *Ženský klub Slavia*, *Výbor pro volební právo žen* a jiné.³⁵

³² ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 83.

³³ HEZKOVÁ, Libuše. *Pišící Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6. s. 175.

³⁴ Tamtéž. s. 170.

³⁵ Tamtéž. s. 171.

Práce v časopisu ani ve spolcích nebylo zdaleka to jediné, čemu Nováková věnovala svůj čas a úsilí. Stále přispívala do časopisů *Květy*³⁶, *Kalendář paní a dívek českých* a do *Dámských besed*³⁷, zároveň nepřestávala být literárně činná. V roce 1897 vyšly *Tři ženské podobizny* a Nováková pracovala na venkovském románu *Jiří Šmatlán*, který vyšel knižně 1906.

V roce 1907 Nováková ukončila redaktorství časopisu *Ženský svět*. Na vině byly narůstající neshody s *Ústředním spolkem českých žen*. Ve vedení spolku se začalo projevovat soupeření a intriky, což se podepsalo i v *Ženském světě*³⁸. Tyto problémy vyústily až v odchod Terézy Novákové z periodika, psaní se však věnovala i nadále.

Následující roky dokončila román *Děti čistého živého* a začala zpracovávat materiály k románu *Drašar*. Mezi další práce patří *Výkřiky a vzdechy*, *Kresby a dojmy z cest* a na sklonku života pak vydala první sešit publikace *Ze ženského hnutí*. Ve stáří se z Prahy přestěhovala zpět do východních Čech, na své koníčky ale nezanevřela. Stále si udržovala zájem o etnografické reálie, pořádala přednášky pro ženské spolky a dýchánky ve své chalupě na Proseči. Zemřela 13. listopadu 1912 u svého syna Arna.

2.3 Počátky Ženského světa a Ženské bibliotéky

V roce 1895 se Teréza Nováková vrátila z Litomyšle do Prahy, která ji nabízela příležitost, naplno se publicisticky účastnit českého ženského hnutí. Se zánikem olomoucké *Domácí hospodyně* ztratila prostor, kde se mohla vyslovovat k aktuálním kulturním otázkám, avšak ani před tím jí stránky tohoto periodika nenabízely takový rozmach, jaký potřebovala. Kromě *Domácí hospodyně* přispívala ještě do *Kalendáře paní a dívek*, ve kterém byla vůdčí osobností, i tady bylo ale patrné, že Nováková míří ke svému vlastnímu periodiku, kde bude moci předvést všechn svůj potenciál.

Tou dobou vycházela v českém prostředí dvě periodika, která sloužila ženskému hnutí. Jednalo se o *Ženské listy*, které redigovala Eliška Krásnohorská a počátkem roku 1896 periodikum *Ženský obzor*, které vedl Vít Kellner.

³⁶ *Květy* byl beletristický měsíčník, vycházel v letech 1879-1916 a navazoval na tradici Tylových a Hájkových *Květů*. Časopis měl zpřístupňovat širokým vrstvám veřejnosti současnou literaturu a zajímavosti z kulturního dění. Mezi přispěvateli byli i přední čeští autoři a autorky. Viz OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 1095-1102.

³⁷ *Dámské besedy* byly beletristickou přílohou *Nových pařížských mod*.

³⁸ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 121.

Ve třicátém ročníku *Ženského světa* najedeme příspěvek Arne Nováka s názvem *U kolébky Ženského světa*, ve kterém seznamuje čtenáře s počátky časopisu. V tomto článku se dočteme, že nápad obsadit pozici redaktorky nového časopisu Terézou Novákovou přišel už v Litomyšli. Dávný rodinný přítel, knihtiskař Eduard Leschinger, který se seznámil s Novákovou při pořádání *Kalendáře paní a dívek*, oslovil Novákovou jménem nakladatelství Jana Otty ještě v době, kdy žila ve východních Čechách. Díky jejich předešlým stykům Leschinger odhadl její redaktorské a organizační nadání a upozornil na ně nakladatele Jana Ottu.

„Nakladatel J. Otto původně zamýšlel vydávat komerční společenský a beletristický časopis pro ženy.“³⁹ Na počátku neměl v plánu založit časopis s feministickým podtextem, ale pouze obdobu k ilustrovaným zahraničním týdeníkům, přinášejícím: „módu i aktuality, zprávy o ženě ve společnosti i v rodině, informace umělecké i praktické.“⁴⁰ „Otto sám jej původně projektoval jako širší společensko-beletristický časopis pro ženy podobný komerčně úspěšnému polskému časopisu *Blusz*, vydávanému v haličském Krakově, nebo německým ilustrovaným žurnálům“.⁴¹ Tato podoba časopisu však nevyhovovala představám Novákové, podle níž nesplňovala potřeby českých žen. Domluvila se ale s nakladatelstvím, které se nechalo přesvědčit k založení a vydávání časopisu, jenž bude více vzdělávací a modernější než byly *Ženské listy*, ale jeho zaměření zůstane velmi podobné.

Časopis *Ženský svět* ale neměl vycházet samostatně, spolu s ním měla vycházet také *Ženská bibliotéka*. S nápadem, že budou tato dvě periodika vycházet společně, přišlo nakladatelství Otto, které bylo v té době velice úspěšné. Za cíl si kladlo především obnovení listu, který bude přinášet prostor pro romány českých i zahraničních spisovatelek. *Ženský svět* měl být pouze přílohou k tomuto časopisu a redaktorkou obou se měla stát Teréza Nováková, která měla podle Eduarda Leschingera dobré předpoklady pro tuto práci.

Téměř ve stejnou dobu byl připravován i druhý, podobně zaměřený časopis *Ženský obzor* vedený Vítem Kellnerem. Byla ovšem otázka, zda oba časopisy najdou své čtenářské publikum.

³⁹ OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 1831.

⁴⁰ NOVÁK, Arne. „U kolébky Ženského světa“ *Ženský svět*. 1926, r. 30, č. 1-2, s. 3.

⁴¹ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6. s. 177-178.

Počátkem roku 1896 vyšlo první číslo *Ženského obzoru*, což tomuto periodiku dávalo téměř roční náskok před *Ženským světem*. Tím byl *Ženský svět* postaven do nevýhodné pozice, protože hrozilo, že vedle rok zaběhnutého periodika nebude pro zbrusu nový list místo a mezi čtenáři se neuchytí. Nováková si toto riziko uvědomovala, bylo zjevné, že může prorazit jedine kvalitou, ale ani ta sama o sobě nebude muset stačit.⁴² Na rozdíl od své konkurence měla ale Teréza Nováková několik výhod. Byla obeznámena nejen s českým ženským hnutím, ale také s hnutími zahraničními a velmi dobře se orientovala v zahraniční literatuře. Díky své práci pro spolek *Minerva* a příspěvkům, které psala pro *Domácí hospodyni*, *Ženské listy* a *Kalendář paní a dívek* byla známou osobností české ženské emancipace.

Podle Ireny Štěpánové *Ženskému světu* také pomohl fakt, že se Vít Kellner při práci na *Ženském obzoru* dopustil několika chyb. Především jeho „příliš radikální, skoro až arogantní prosazování postojů ve prospěch ženské emancipace“⁴³ bylo špatným krokem, který napomohl *Ženskému světu* při získávání přízně čtenářů. „Pro soudobné české poměry, respektive pro české čtenářky, to byl příliš avantgardní styl. *Ženský obzor* vycházel pouhý rok a uvolnil cestu *Ženskému světu*.“⁴⁴

První zmínky o tom, že se Nováková chystá založit nový ženský časopis, najdeme už v její korespondenci. O vzniku nového českého ženského periodika napsala spisovatelce Anně Řehákové. V dopise uvedla, že českým spisovatelkám schází místo, kde by uveřejňovaly své práce. V tom chce pomoci nakladatelství Jana Otty, které však Nováková v dopise přímo nezmiňuje a píše o něm pouze jako o přední firmě nakladatelské, která „hodlá vydávati ve čtrnáctidenních sešitech *Bibliotéku žen a dívek českých*, v níž vycházely by jen práce českých a někdy i cizích spisovatelek. Aby však knihovna ta jistěji našla cestu k srdcím a myslím českých žen všech oborů, bude ji provázeti příloha, jakýsi nestranný, zcela neodvislý a co nejrozmanitější list pro ženské pohlaví, v němž by pojednáno bylo o všem, co by jen ženu, dívku, choť, učitelku, matku, obchodnici i studentku zajímalo.“⁴⁵ Podobný dopis napsala Nováková také spisovatelce Karolíně Světlé a obě spisovatelky v dopisech poprosila, zda by mohly přispívat do nově vznikajících časopisů svými příspěvky nejen beletristickými, ale také svými myšlenkami a názory.

⁴² ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 99.

⁴³ Tamtéž. s. 99.

⁴⁴ Tamtéž. s. 99.

⁴⁵ ŘEHÁKOVÁ, Anna. *Zašlé časy*. V Praze, 1932. s. 243.

„Dne 20. prosince 1896 vyšlo první číslo nového čtrnáctideníku *Ženského světa*, zároveň s prvním sešitem *Ženské bibliotéky*, jež přinášela román E. Šoltésové *Proti proudu*, obé bylo v nákladu Jana Otty.“⁴⁶ Redakce v prvním čísle *Ženského světa* v úvodním článku věnovaném čtenářkám představuje svůj cíl, kterým je „poučovati a vychovávati české pohlaví ženské, spojití je v jednu obec sesterskou poutem upřímné lásky a snažení ušlechtilého.“⁴⁷ Vyjadřuje se také k *Ženské bibliotéce*, kde je přislíbeno, že bude svým čtenářkám přinášet české i cizí beletristické práce, které jsou umělecky cenné. V tiráži druhého čísla se poté dočteme, že časopis *Ženský svět* je k dostání jako příloha *Ženské bibliotéky* a samostatně ho koupit nelze.

Příchod nového ženského časopisu zaujal i některé ze stávajících českých periodik. Například revue *Naše doba* informovalo své čtenáře takto: „*Ženský Obzor*, jak jsme již oznámili, zanikl. Povstal „*Ženský Svět*“.“⁴⁸ Časopis *Rozhledy* se k počátkům nového ženského periodika také vyjádřil. V rubrice *Z ruchu literárního a uměleckého* se čtenáři dočetli, že: „Ohlašovaného nového ženského listu, vycházejícího nákl. J. Otty, *Ženského světa* máme v rukou dvě prvá čísla. List je obsahem bohatý a obratně redigován. Pokud se pak týče vnitřního ducha a směru, je právě jen takový, jaký jsme z této strany očekávali. V redakčním provolání definuje svůj cíl: » poučovati a vychovávati české pohlaví ženské, spojití je v jednu obec sesterskou poutem upřímné lásky a snažení ušlechtilého. « Zvláštní důraz klade se na vzájemnost se ženami slovenskými. Nový list nechce býti tedy orgánem výbojného moderního hnutí ženského v celém jeho kulturně-mravním a sociálním dosahu. Ze všech jeho požadavků nalézáme zde akcentován jen ten nejmírnější: právo ženy na vzdělání. Naproti *Ženským listům* El. Krásnohorské znamená ovšem velký pokrok. Vedle něho vycházející *Ženská bibliotéka* jest zahájena románem slovenské autorky Eleny Šoltészové *Proti proudu*.“⁴⁹

Nováková se tedy stala redaktorkou dvou časopisů – *Ženského světa* a *Ženské bibliotéky*. Tímto krokem Jan Otto obnovil *Ženskou bibliotéku*, která původně vycházela v 70. letech 19. století. Nová *Ženská bibliotéka* měla sloužit ke vzdělání žen, ale hlavně k seznámení čtenářek s novou i starší beletrií. Doplnovala ji příloha *Ženský svět*, která měla přinášet informace o problémech žen nejen v českých zemích, ale také ve světě.

⁴⁶ NOVÁK, Arne. „U kolébky *Ženského světa*“ *Ženský svět*. 1926, r. 30, č. 1-2, s. 4.

⁴⁷ „Naším čtenářkám“ *Ženský svět*. 1896, r. 1, č. 1, s. 1.

⁴⁸ „Rozhledy časopisecké“ *Naše Doba: revue pro vědu, umění a život sociální*. Praha, 1896-1897, r. 4, s. 370.

⁴⁹ „Z ruchu literárního a uměleckého“ *Rozhledy: revue umělecká, politická a sociální*. Praha, 1897, r. 6, č. 8, s. 360.

Ženský svět ale přílohou nezůstal dlouho. Už v desátém čísle prvního ročníku se dozvídáme, že časopis je možné předplatit také bez *Ženské bibliotéky*. *Ženský svět* už tedy vychází také jako samostatný časopis a z *Ženské bibliotéky* se stává jeho příloha, což definitivně potvrdila informace v devatenáctém čísle prvního ročníku, kde se dočítáme, že *Ženský svět, list věnovaný zájmům českých paní a dívek* vychází s přílohou *Ženská bibliotéka*.⁵⁰

Plán na obnovení *Ženské bibliotéky* se nadobro zhroutil po třech letech. „Nováková těžce nesla, že Otto chce zastavit *Bibliotéku* a vlastně také *Ženský svět*.“⁵¹ *Ženská bibliotéka* zanikla z důvodu nedostatečného výdělku obou podniků a to byl důvod ke zrušení obou listů. K zániku *Ženského světa* ale nakonec nedošlo. Otto se s Novákovou domluvil na pokračování vydávání časopisu, který měl být původně jen přílohou s tím, že beletrie se stane jeho součástí. Tímto krokem se *Ženský svět* úplně osamostatnil a začal vycházet jako samostatný hlavní časopis.

⁵⁰ *Ženský svět*. 1896, r. 1, č. 19, s. 239.

⁵¹ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6. s. 178.

3 Obsahová stránka periodika

Periodikum *Ženský svět* vycházelo každé dva týdny od roku 1896 do roku 1930. Jak bylo zmíněno výše, první číslo vyšlo 20. prosince 1896 pod vedením zakladatelky a redaktorky Terézy Novákové.

Již v prvním čísle v úvodním slově ke čtenářům byla nastíněna podoba časopisu, který se skládal z hlavní *Ženské bibliotéky* a přílohy v podobě *Ženského světa*. Redakce v úvodu přislíbila, že *Ženský svět* bude poučovat československé ženy o světě ostatních žen.⁵² Bude se tedy jednat o přílohu, která bude informovat čtenářky o ženských hnutích jak doma, tak i v zahraničí. Naproti tomu *Ženská bibliotéka* bude přinášet beletristické práce českých spisovatelek, ale také překlady děl světové literatury.⁵³

Z důvodu existence *Ženské bibliotéky* si můžeme v prvních třech letech vydávání periodika všimnout absence literárních příspěvků publikovaných v *Ženském světě*. Literární příspěvky se v *Ženském světě* začaly objevovat až po zániku *Bibliotéky*. Do té doby v této příloze, později samostatném časopise, nacházíme pouze články týkající se významných žen, emancipačních pokroků doma i v zahraničí, informací o školství, výchově, průmyslu, hudbě či výtvarném umění. Literatura zde měla roli pouze v krátké rubrice zvané přímo *Literatura*, kde byli čtenáři informováni o knihách, které nově vycházely, o nově vzniklých časopisech nebo si mohli přečíst recenze. Po třech letech se však v *Ženském světě* začaly objevovat i literární příspěvky jako povídky, které byly z pravidla zveřejňovány na pokračování či ukázky z románů. Tento náhlý nárůst literárních příspěvků zapříčinil právě zánik *Ženské bibliotéky*, jehož roli *Ženský svět* částečně převzal. Po zbylých třicet jedna let už literární příspěvky v *Ženském světě* zůstaly.

3.1 Změny vydavatelství periodika

Nakladatelství Jana Otty vydávalo *Ženský svět* od jeho vzniku až do roku 1899. Počínaje čtvrtým ročníkem periodika však došlo ke změně vydavatele. Časopis se stal orgánem *Ústředního spolku českých žen*, který byl současně jeho vydavatelem. Tento

⁵² „Našim čtenářkám“ *Ženský svět*. 1896, r. 1, č. 1, s. 1.

⁵³ Tamtéž. s. 1.

spolek zastřešoval a propojoval doposud chaoticky působící ženské spolky a sjednocoval ženské organizace.⁵⁴

Vydavatelskou činnost *Ústřední spolek* převzal od nakladatelství Jana Otty, který ještě do konce března roku 1900 časopis tiskl. Tuto informaci se čtenáři mohli dozvědět hned v prvním čísle čtvrtého ročníku, kde právě v úvodním článku jednatelka spolku Eleonora Kurzová, starostka spolku Pavlína Klenková z Vlastimilu spolu s redaktorkou Terézou Novákovou informovaly o změně, která počátkem čtvrtého ročníku nastala: „*Ženský svět* stane se orgánem *Ústředního spolku českých žen*, jednot v něm sdružených a *Dámského odboru Národní Jednoty Pošumavské*“⁵⁵ O změně napovídala také hlavička časopisu, která hlásala „*Orgán Ústředního spolku českých žen*“.

Časopis tak poskytl spolku prostor, díky kterému byli jeho členové v bližším spojení. Zejména členové na venkově, kteří měli doposud problém se dozvědět o spolkové činnosti, se tak dostali s *Ústředním spolkem českých žen* více do kontaktu. Zprávám o snahách *Ústředního spolku* bylo vždy věnováno několik sloupců, zejména pak rubrika *Zprávy spolkové*.⁵⁶

V úvodním článku čtvrtého ročníku věnovaném ženám českým je také patrné, co bylo cílem spojení *Ženského světa* a *Ústředního spolku českých žen*. Po zániku *Ženské bibliotéky* nebylo jasné, zda nezanikne i *Ženský svět*. Od čtvrtého ročníku převzal spolek českých žen časopis, který se stal jeho tiskovým orgánem.⁵⁷ Díky tomuto kontextu můžeme vyhodnotit spojení časopisu a spolku jako jistou pomoc, díky které mohl *Ženský svět* i nadále fungovat. Hned ve výše zmíněném úvodním článku čtvrtého ročníku je zjevné, že časopis měl propagovat spolek a díky spolku mělo dojít k nárůstu počtu čtenářů. Členové *Ústředního spolku českých žen* i ti, kteří ho podporovali, měli také výhodu v podobě slevy na předplatné. Zároveň byli nabádáni, aby časopis podporovali a také, aby se pokusili získat nové odběratele.

Ústřední spolek českých žen vydával periodikum až do konce roku 1913. V tomto roce došlo k poslední změně a vydavatelskou funkci periodika převzalo od roku 1914 *Vydavatelské družstvo Ženského světa*.

⁵⁴ ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8. s. 99.

⁵⁵ KURZOVÁ, Eleonora, KLENKOVÁ, Pavlína a NOVÁKOVÁ, Teréza. „Ženy české!“ *Ženský svět*. 1900, r. 4, č. 1, s. 1.

⁵⁶ Tamtéž. s. 1.

⁵⁷ OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a LUBOŠ MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 1831.

3.2 Redaktorky

3.2.1 Teréza Nováková v letech 1896 - 1907

V průběhu třiceti čtyř let fungování periodika se kromě vydavatelství udály také změny na straně redakce. První redaktorkou byla zároveň jeho zakladatelka Teréza Nováková. Její působení v periodiku začalo v prosinci roku 1896. *Ženský svět* měl původně jen informovat o módě, přinášet zprávy o ženě ve společnosti, ale také v rodině a měl seznamovat ženy s uměleckými i praktickými informacemi. Avšak takové periodikum již existovalo v podobě listu *Nové pařížské mody*.⁵⁸ Nováková si však prosadila své představy o obsahové stránce listu a rozhodla se vést časopis tak, aby svými příspěvky přispěl k formování kulturního klimatu směřujícímu k lepší budoucnosti pro ženy. Obsah časopisu měl jednak poukazovat na situaci doma, na to čeho bylo i přes nesnadná historická období dosaženo, jednak poukazovat na to, čeho bylo dosaženo v jiných zemích Evropy nejen východních, ale také západních, jižních a severních. Zahraniční zprávy pak měly čtenářům sloužit jako příklady či povzbuzení.⁵⁹

Nováková kolem sebe shromažďovala již známé přispěvatelky z řad českých feministek, ale hledala také nové, kterými by svůj list oživila. Za jejího působení časopis přinášel vše, co se dělo v zahraničí a podával to způsobem, který dokazuje vztah oněch událostí s děním v českém prostředí. Zároveň poukazoval na české a slovenské pokroky v oblasti emancipace žen, představoval slavné ženy, vědkyně, matky známých spisovatelů. Přinášel překlady zahraničních děl, nejen povídky a novely, ale také ukázky z moderních románových děl. Zároveň zveřejňoval kritiky těchto děl. Pouze politika se v období jejího redigování v periodiku neobjevovala.⁶⁰

Arne Novák nazývá roky, ve kterých jeho matka Teréza Nováková vedla *Ženský svět* jako roky, které: „zůstanou povždy chloubou ženské publicistiky v Čechách.“⁶¹

Anna Řeháková ve své vzpomínkové knize *Zašlé časy* (1932) napsala, že už první číslo *Ženského světa* bylo uvedeno na veřejnost ve velmi dobré kvalitě, jak ovšem všichni, kdo Novákovou znali, předpokládali. Své úkoly podle Řehákové splnila

⁵⁸ *Nové pařížské mody* bylo periodikum vycházející od roku 1894 do roku 1916. Jednalo se o čtrnáctideník přinášející informace o módních oděvech, doplňcích a praktických kosmetických radách. List pro své příspěvky čerpal inspiraci z Francie, zejména z Paříže. Viz LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé, v Karolinu první, přepracované. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3540-8. s. 145-146.

⁵⁹ NOVÁK, Arne. „U kolébky Ženského světa“ *Ženský svět*. 1926, r. 30, č. 1-2, s. 3-4.

⁶⁰ Tamtéž. s. 4.

⁶¹ Tamtéž. s. 5.

svědomitě. „Následovala další čísla, všechna obsažná, hledící sobě všeho a přinášející vše, čeho bylo potřeba, co bylo důležité a zajímavé zvědět českým ženám přítomná i budoucná.“⁶² První ročník *Ženského světa* Řeháková hodnotila velice kladně, jelikož si svým seriózním obsahem získal přední místo mezi ženskými periodiky té doby.

Co se týče přijetí nového periodika ženským čtenářstvem a čtenářstvem obecně, i to nastínila Anna Řeháková ve svých vzpomínkách, kde uvedla, že toto publikum ještě nebylo tak vyspělé, aby chápalo význam listu a jeho nových myšlenek.⁶³ To byl samozřejmě důvod, kvůli kterému bylo nakladatelství Jana Otty v krizi a muselo přestat vydávat *Ženskou bibliotéku*. Její úlohu od třetího ročníku částečně převzal *Ženský svět*, kde se tak, jak už bylo zmíněno v úvodu této podkapitoly, začaly objevovat také literární příspěvky.

Konec působení Novákové jako hlavní redaktorky zapříčinily mimo jiné spory s *Ústředním spolkem českých žen*. V posledním čísle jedenáctého ročníku *Ženského světa* se tak dozvídáme o odstoupení Terézy Novákové z pozice redaktorky. Sama uvedla, že se tímto číslem vzdává po jedenácti letech redakce periodika. „Teprve pozdější budoucnost ukáže, nekonala-li jsem práci zcela marnou. Nemám o tom žádných iluzí. Přesto děkuji těm nemnohým, kteří mne v ní podporovali a mně ji usnadňovali. Vážené přispěvatelovo a ctěná nakladatelství prosím, aby od 20. prosince zaslily své adresovali nové redaktorce, slovně Pavle Maternové.“⁶⁴

3.2.2 Pavla Maternová v letech 1908 - 1912

Od prvního čísla dvanáctého ročníku, tedy od roku 1908 působila jako redaktorka Pavla Maternová. Maternová již za působení Novákové hojně přispívala do periodika. Její příspěvky jsou patrné zejména v rubrice *Literatura*, kterou obohacovala o recenze literárních děl. Přispívala ale také překlady a psala básně k různým příležitostem, kupříkladu k narozeninám významných osobností, mezi které patřil například básník Adolf Heyduk, dále skládala básně k významným dnům, jako příklad je možno uvést sedmý ročník časopisu, kde byla velká část čísla věnována památce mistra Jana Husa.

Prvním článkem, který za svého působení v redakci Maternová zveřejnila, vyjádřila poděkování a obdiv k zakladatelce a předchůdkyni, Teréze Novákové.

⁶² ŘEHÁKOVÁ, Anna. *Zašlé časy*. V Praze, 1932, s. 245.

⁶³ Tamtéž. s. 246.

⁶⁴ NOVÁKOVÁ, Teréza. „Z redakce“ *Ženský svět*. 1907, r. 11, č. 22, s. 266.

Zároveň v tomto článku uveřejnila své cíle. Dle jejích slov bude list dále směřovat kupředu, bude přinášet inspiraci ze zahraničí, která má pomáhat a prospívat českým ženám. Periodikum mělo být duševním střediskem českých žen, které se v něm budou inspirovat k vyššímu, krásnějšímu a bohatšímu životu.⁶⁵

To, co Maternová přislíbila v úvodním slově, splnila. Za jejího působení se vzhled ani obsah periodika nijak výrazně nezměnily. Redaktorka cítila podobu periodika, kterou zavedla Nováková a snažila se v ní setrvat. Jednu oblast však Maternová přece jen do časopisu přidala, a tou byla politika.

Hned od prvního čísla dvanáctého ročníku zavedla redakce rubriku *Politický přehled* a uvedla ji těmito slovy: „Zahajujeme politickou rubriku v našem listě, poněvadž pokládáme za důležité, aby i ženy byly informovány o politických záležitostech, neboť celá řada takzvaných ženských otázek jest úzce spjata s politickým postupem zástupců našeho národa.“⁶⁶ Krom této rubriky přibyla i rubrika *Volební hnutí u nás a jinde*, která přinášela úspěchy v oblasti volebních hnutí žen u nás i ve světě.

S redakcí se Pavla Maternová rozloučila na konci roku 1912, avšak do časopisu přispívat nepřestala. Vedla *Ženský svět* po dobu pěti let a dle zhodnocení v posledním čísle šestnáctého ročníku se po celou dobu snažila udržet list v kvalitě, kterou nastavila jeho zakladatelka a dbala na udržení českých žen v mravním i kulturním povědomí.⁶⁷

3.2.3 Eliška z Purkyňů v letech 1913 - 1915

Sedmnáctý ročník, tedy ročník vycházející v roce 1913, byl zahájen pod vedením Elišky z Purkyňů. Jako již tradičně i v tomto případě bylo zveřejněno několik slov věnovaných českým ženám, která měla představit cíle nové redaktorky. Ta na vedení časopisu spolupracovala s redakčním kruhem.

Důraz měl být kladen na ženu jakožto účastnici společenského života, ale zároveň na ženu v domácnosti, manželku a matku. Žena by měla zůstat v rodině, ale zároveň je od ní požadován rozvoj a vzdělávání, což podle Elišky Purkyňové a Věry Babákové, která byla členkou redakční rady, rozvíjí rodinné štěstí a napomáhá rodině samotné. Tyto skutečnosti uvedly autorky článku jako důvod, proč se chtějí více věnovat otázkám výchovy mládeže a rodinnému životu. Rovněž uvádějí, že se chtějí více zabírat tématy jako dívčí školství nebo zrovnoprávnění žen na poli vzdělávání a

⁶⁵ MATERNOVÁ, Pavla. „Jedenáct let – postupem v před“ *Ženský svět*. 1908, r. 12, č. 1, s. 1-2.

⁶⁶ *Ženský svět*. 1908, r. 12, č. 1, s. 13.

⁶⁷ MATERNOVÁ, Pavla. „Doslov redakce“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 22, s. 314.

práce. Periodikum se i nadále mělo věnovat politickým otázkám, které za redigování Terézou Novákovou chyběly.⁶⁸

Eliška z Purkyňů u vedení časopisu nezůstala dlouho, v čele časopisu setrvala pouhé dva roky, a poté je již od dvojčísla, které vyšlo v červnu 1915 v časopisu uvedená jako zodpovědná redaktorka Marie Brožová a redakční kruh.

3.2.4 Marie Brožová v letech 1915 - 1916

Rok 1915 a devatenáctý ročník *Ženského světa* sice zahájila Eliška z Purkyňů, ale nedokončila jej. Ve dvojčíslu, které vyšlo 25. června 1915, se dozvídáme, že periodikum „vede redakční kruh: Vl. Kučerová, Mil. Sísová, Olga Stránská, a M. Štechová. /Za redakci zodpovídá: M. Brožová.“⁶⁹

Časopis byl v této době pod vlivem nového vydavatelství, kterým bylo *Vydavatelské družstvo Ženského světa* a jeho starostky Miloslavy Sísové.

V tomto období periodika se začala hojně objevovat dvojčísla a list tak často vycházel jen jednou měsíčně. Typické pro toto období byla ale především první světová válka, které se také podepsala na periodiku. Vliv války ovšem nevidíme na vzhledu nebo množství příspěvků, ale na obsahu, který zpracovával téma války a informoval o úloze žen ve válečném období. „Časopis se zabýval potřebami českých žen za války a tím se i politizoval; hlavními otázkami byly mír, válečné sociální problémy, postavení českého národa, volební právo. Doba aktualizovala i pohled na ženu a její místo ve společnosti za války i po válce.“⁷⁰ Jak je pro *Ženský svět* typické, dozvídáme se v souvislosti s válkou nejen o ženách českých, ale i ženách ze zahraničí, jako třeba o Francouzských, Angličankách a jiných národnostech.

Marie Brožová⁷¹ byla zodpovědnou redaktorkou ještě celý dvacátý ročník, tedy rok 1916, ale od roku 1917 je již jako zodpovědná redaktorka uvedena Miloslava Sísová.

⁶⁸ PURKYŇOVÁ, Eliška a BABÁKOVÁ, Věra. „Českým ženám!“ *Ženský svět*. 1913, r. 17, č. 1, s. 1.

⁶⁹ *Ženský svět*. 1913, r. 19, č. 10-11, s. 176.

⁷⁰ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6. s. 177-178.

⁷¹ V *Lexikonu české literatury* jsou uvedeny jako redaktorky pouze Teréza Nováková, Pavla Maternová, Eliška z Purkyňů a Miloslava Sísová, která dle lexikonu vedla periodikum od roku 1915 do roku 1930 s pomocí redakčního kruhu, ve kterém je Marie Brožová již uvedena. V periodiku je však uvedena jako zodpovědná redaktorka Marie Brožová a Miloslava Sísová je vedena pod redakčním kruhem a jako starostka *Vydavatelského družstva Ženského světa*.

3.2.5 Miloslava Sísová v letech 1917 - 1930

Miloslava Sísová byla poslední redaktorkou *Ženského světa*. Vedení periodika se ujala od dvacátého prvního čísla, které vycházelo v roce 1917, ačkoli i v předchozích letech, za redakce Marie Brožové, měla ve fungování periodika svou roli, jakožto starostka *Vydavatelského družstva*.

Jednadvacáté číslo informuje své čtenáře o tom, že list nyní „vede redakční kruh: Ph. Dr. Vlasta Kučerová, Mil. Sísová, Olga Stránská a M. Štechová / Vydavatelka a zodpovědná redaktorka Mil. Sísová.“⁷²

Vydavatelské družstvo spolu s Miloslavou Sísovou vydávalo časopis až do roku 1930, tedy do posledního roku, kdy časopis vycházel. Redakční kruh se za působení Sísové jako redaktorky měnil a rozšiřoval. Oproti předchozím létům přispívalo k chodu periodika mnohem více osob. Mezi nimi byla například Helena Šrámková, Doubravka Raisová, Eva Jurčínová, Vlasta Sísová nebo Růžena Jesenská a další. Práce v redakci byla rozdělena a každý se staral o svou sekci.

Díky Miloslavě Sísové se periodikum začalo profilovat jako společenský a politický čtrnáctideník, který sledoval aktuální dění. Po válce redakce pokračovala v konceptu vzdělávacího časopisu pro ženy, avšak s drobnými modernizacemi v podobě začlenění rubrik zabývajících se módou jako například rubriky *Módní hlídka Ženského světa*.⁷³

I nadále periodikum vycházelo ve dvojčíslech jednou za měsíc. Kromě módy přibýly také ilustrace, které doprovázely rubriky týkající se výtvarného umění, ale právě i zmiňované módní rubriky, kde znázorňovaly nové módní trendy. Dále také více stránek redakce věnovala reklamním sdělením.

Časopis ukončil svou činnost v roce 1930 svým třicátým čtvrtým ročníkem.

3.3 Rubriky a jejich témata

Struktura časopisu z hlediska rubrik je poněkud nestálá. Za celou existenci časopisu se rubriky měnily, ubývaly nebo naopak přibývaly nové, které se snažily periodikum modernizovat, přinášet pokrok a udržovat povědomí čtenářů v aktuálním dění. Výrazné změny nastaly například přidáním rubriky týkající se politiky po odchodu

⁷² *Ženský svět*. 1917, r. 21, č. 1, s. 24.

⁷³ HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6. s. 181.

redaktorky Terézy Nováková, dále rubriky týkající se módy, které se objevily za redaktorky Miloslavy Sísové nebo také rubriky seznamující čtenáře s filmovou tvorbou.

Převážně si však periodikum po celých třicet čtyři let drželo velmi podobnou strukturu i přes nestálost rubrik. Názvy rubrik se sice obnovovaly a měnily, ale témata, která obsahovala, se držela stejných či podobných motivů. Literatura, divadlo, výtvarné umění, školství, domácnost, zprávy informující čtenáře o spolkových činnostech, zprávy ze zahraničí a další témata utvářela podobu *Ženského světa*.

Časopis byl po celá léta existence sestaven tak, že na prvních stránkách čtenáři našli články mimo rubriky, rozebírající určitou problematiku, jako například školství, volební právo žen, situaci žen na Slovensku a podobně. Dále se v této sekci periodika objevovaly medailonky, které rozebíraly život známých osobností ať už mužů nebo žen. Periodikum však čtenáře neseznamovalo pouze s životy známých osobností, redakce představovala také jejich rodinné příslušníky, především matky, čímž vyzdvihovala důležitou roli žen. Můžeme říct, že časopis poukazoval na to, že za každým úspěchem stojí žena, která své úspěšné dítě vychovala.

Periodikum své první stránky často věnovalo významným dnům, událostem, výročí, gratulacím nebo vzpomínkám na slavné osobnosti jako byl Jan Hus, František Palacký, Karolína Světlá, Františka Svatava Amerlingová či Otýlie Sklenářová-Malá a další. Mezi osobnosti, kterým bylo věnováno blahopřání, či vzpomínka nejčastěji patřily ženy, které přispívaly do periodika *Ženský svět*, či známe české spisovatelky jako Božena Němcová, Eliška Krásnohorská, Gabriela Preissová a další. Například velká část třicátého druhého ročníku byla věnována vzpomínce na Terézu Novákovou. Pozornost se ale dostala i autorkám ze zahraničí jako například Marii Konopnické. Jak je patrné z výše zmíněných jmen, nezapomínalo se ani na muže. Čtenáři se mohli dozvědět také o narozeninách, úmrtích a jubileích významných českých i zahraničních mužů a autorů. Přání k narozeninám bylo věnováno například básníkům Adolfu Heydukovi a Jaroslavu Vrchlickému, byly připomenuty i narozeniny Alexandra Sergejeviče Puškina, či Lva Nikolajeviče Tolstého a dalších. Pro periodikum bylo typické, že oslavu narozenin či vzpomínku na zesnulé doprovázely básně, jejichž autorkou byla často Pavla Maternová.

Čtenáři byli také informováni o významných událostech, jako například ve dvanáctém čísle pátého ročníku, kde se hned na první straně dozvěděli o promoci první české doktorky filosofie, nebo ve dvanáctém čísle šestnáctého ročníku, kde časopis představil první ženu, která se stala poslancem na Sněmu království Českého.

Po zániku *Ženské bibliotéky* se na prvních stránkách objevovala beletristická díla nejen česká, ale i překlady. Převažovaly ukázky z románů, povídky a zřídka se objevovaly také básně. Tyto články byly umístovány v první části periodika, vycházely zpravidla na pokračování, a mnohdy byly součástí hned několika čísel po sobě.

Po těchto úvodních člancích následovaly samotné rubriky. Ačkoli jich byl za třicet čtyři let značný počet, témata udržovala jednotnou podobu periodika po celou jeho existenci.

Stálým tématem periodika byla literatura, redakce toto téma zpracovávala od samého počátku periodika až do konce. Toto téma se objevuje právě v rubrice zvané *Literatura*, později *Literatura a umění*, více specifikovaná byla poté rubrika *Z literatur slovanských*. Ve všech třech rubrikách se čtenáři dozvěděli o nových knihách, které vycházely v Čechách i zahraničí, dále tyto rubriky zahrnovaly recenze a nepravidelně také informace o spisovatelích. V rubrikách *Beletrie* a *Besedy literární* si čtenáři mohli přečíst literární úryvky nebo se dozvědět více o autorech například prostřednictvím jejich korespondence. Tyto dvě rubriky však v periodiku nepůsobily dlouho.

Články o umění, hudbě a divadle byly zpracovávány ve stejnojmenných rubrikách *Výtvarné umění*, *Divadlo*, *Hudba*, nebo také *Divadlo a hudba*. V posledních ročnících se přidala i moderní rubrika informující o dění ve světě filmu s názvem *Film*. Můžeme nalézt též pozvánky na nejrůznější kulturní akce, výstavy či koncerty.

Periodikum informovalo své čtenáře také o spolkové činnosti žen. Rubriky, které zahrnovaly toto téma, představovaly nové, či stávající a úspěšné spolky, jejich činnost a úspěchy. Dále informovaly o aktivitách ženských klubů, akcích, které tyto kuby pořádaly, o konání členských a valných schůzí a tak dále. Jednalo se především o rubriky *Zprávy spolkové* nebo také *Zprávy spolkové a školní* a *Ústřední spolek českých žen*, později *Z činnosti Ústředního spolku českých žen*.

Časopis nabízel i rubriky týkající se všedního života žen, například rubrika *Domácnost* či *Hygiena a domácnost*. Ty přinášely rady, nápady a užitečné typy týkající se chodu domácnosti, ale také zprávy z výstav týkajících domácnosti, upozorňovaly na nově vycházející kuchařky, informovaly čtenáře o moderních trendech při zařizování bytů a podobně. O zdraví a nemocech pojednávala rubrika *Zdravovědné epištoły našim dámám* nebo také rubrika s názvem *Zdravotnictví*. Častým tématem periodika bylo také vzdělání, zejména vzdělání žen a dívek. O jeho problémech a pokrocích se čtenáři mohli dozvědět v rubrikách *Výchova a školství*, *Vzdělání a školství*, *Školství* nebo také *Hlídká školská*.

Rubrika *Společnost a rodina* přinášela informace o módě, sportu, plesech, domácnosti, dále přinášela také recepty, informace o dietách, květinové výzdobě a tak dále. Móda se později řešila v samostatné rubrice.

Rubrika *Ze ženských snah a ženské práce* později *Ženské snahy a práce* obsahovala široké spektrum témat, mezi něž patřilo zaměstnání žen jako například ženy truhlářky, ženy advokátky, dělnice či knihovnice, dále vyšší studium žen, mateřství, celibát, ženská hnutí v cizině, čtenáři se mohli také dočíst o významných dámách ze zahraničí a tak dále. Podobná témata obsahovala i rubrika s názvem *Ženská otázka*. Širokou škálu témat zahrnovala také rubrika *Hnutí etické a kulturní*, tam se čtenáři mohli dočíst o věcech jako je péče o děti, o domácnost, mezi témata patřila také chudoba, levné stravování, péče o vdovy a sirotky. Otevíralo se zde téma jako alkohol nebo také složitější témata, například dětská práce v zahraničí či španělská inkvisice. Stejně tak širokou oblast témat zabíraly rubriky *Rozhledy po životě žen* a *Sociální hlídka*.

Politickou problematiku řešily rubriky *Politika*, *Politický přehled*, *Volební hnutí u nás a jinde*, *Volební hnutí*, *Z politiky* či *Politická práva žen*. Čtenáři byli informováni i o hospodářské situaci například v rubrice *Národní hospodářství*, kde se dozvěděli o postavení ženy v hospodářství, o výrobcích, cenách a podobně.

Jednou z rubrik, která se udržela v periodiku prakticky po celou jeho existenci, byla rubrika věnovaná fejetonům. Často se objevovaly také rubriky zahrnující články, které se do jiných rubrik nehodily. Jednalo se například o *Různé zprávy*, *Drobnosti*, *Ode všeho trochu* nebo *Péle Měle*.

Struktura periodika prozrazuje, že redakce periodika primárně nevybírala témata tak, aby se hodila do obsahu již existujících rubrik, ale byla ochotná přijmout i nová, zajímavá témata, díky nimž byly založeny nové rubriky, které však byly posléze nevyužity kvůli nedostatku materiálu.

Některé rubriky se tematicky překrývaly, některé se objevily jen párkrát, jiné provázely čtenáře po celou existenci časopisu. Pořadí rubrik nebylo ustálené a často se měnilo. Jak už však bylo řečeno výše, ačkoli z pohledu rubrik periodikum nemělo stálou podobu, tematicky se drželo velice podobné struktury, která byla pouze postupem času modernizována a představovala čtenářům aktuální témata současného a moderního dění.

3.4 Příspěvatelé

Existence časopisu závisela z velké části na svých příspěvatelích. V prvních měsících a letech se na shánění příspěvatelů, kteří by byli ochotni pro periodikum psát, podílela zejména zakladatelka *Ženského světa* a *Ženské bibliotéky* Teréza Nováková. Pomocí korespondence se snažila získat co nejvíce materiálu a prosila o literární příspěvky či zajímavé postřehy, kterými by pro své periodikum získala čtenáře. Mezi prvními, které Nováková poprosila o spolupráci, byla Anna Řeháková. Tu ve svém dopise prosila, aby „oba podniky poctila Svým spolupůsobením.“⁷⁴ V dopise dále vnesla konkrétní požadavek redakce, který zněl následovně: „Vyprošujeme si pro *Bibliotéku* sbírku Vašich cestopisných novel, jež otiskneme co nejdříve, pro list pak prosím co nejsnažněji za brzkou zásilku črty z vychovatelství, causerie, vzpomínky, pokyny – vůbec něčeho bohaté Vaší zásoby myšlenkové, co zajisté i ostatní ženy bude zajímati.“⁷⁵

Arne Novák ve svém příspěvku *U kolébky Ženského světa* poukazuje na fakt, že hned od počátku bylo patrné, že si Nováková vybírá své kolegyně a příspěvatelky z řad feministek. Novák jmenoval Miloslavu Procházkovou, Vilmu Sokolovou, Pavlu Maternovou, Elišku Řehákovou, Marii Štorchovou, Barboru Hoblovou, sestry Doru a Kleměnu Hanušovi nebo sestry Katinku a Julii Emingerovi. Řady příspěvatelek a příspěvatelů se však velice rychle rozrůstaly.

Ačkoli se jednalo o ženský feministický časopis, mezi příspěvateli se objevovali i muži. Mezi ně patřil již zmíněný syn zakladatelky Arne Novák, nebo jeho starší bratr Theodor. Dále můžeme například jmenovat Jaroslava Vrchlického, Františka Xavera Šaldu, Josefa Grubera či Františka Drtinu a další. Přestože příspěvky od mužů nebyly pro periodikum nic ojedinělého, více se setkáváme s příspěvkem, které napsaly ženy.

Obvyklým jevem v periodiku byly příspěvky, jejichž autor použil při zveřejnění pseudonym, také se často setkáváme s anonymními příspěvkem bez uvedení autora, příspěvky označené přezdívkou, zkratkou, iniciálami či symbolem. Kupříkladu Pavla Maternová často vydávala své články pod iniciály P. M. nebo pouze M., Teréza Nováková přispívala do svého časopisu hned pod několika šiframi, jednou z nich byly pseudonymy Lona a Thea, zkratky R., Red, X., Y. Z., či můžeme její příspěvky najít pod iniciálami T. N., Arne Novák se zase často ukrýval pod šifrou -rn-. Podobných

⁷⁴ ŘEHÁKOVÁ, Anna. *Zašlé časy*. V Praze, 1932, s. 243.

⁷⁵ Tamtéž. s. 243.

zkratek, značek a šifer se v periodiku nachází velké množství a jejich časté používání do jisté míry komplikuje orientaci v příspěvatelích periodika a jejich člancích. Snadnější orientaci v příspěvatelích neprospívá ani fakt, že jeden autor se často skrýval hned pod několika šiframi.

Mezi nečastější příspěvatele periodika patřila Pavla Maternová, která přispívala svými články, překlady a recenzemi. K častým příspěvatelkám patří také Zorka Hovorková, jejíž překlady jsou v časopise rovněž opakovaně k vidění. Hojně se na stránkách listu objevovalo jméno Katynky Emingerové, která přispívala články z oblasti hudby. Pro *Ženský svět* také často psal Arne Novák, dále Olga Stránská Absolonová, Anna Řeháková, Magdalena Wanklová, Eliška z Purkyňů, Pavla Moudrá, Vilma Sokolová, Marie Havelková, Marie Kalašová, Tereza Turnerová, Růžena Jesenská, Marie Štechová, Zdenka Hásková, Doubravka Raisová nebo Eliška Krásnohorská a mnoho dalších.

4 Literární příspěvky v periodiku

Periodikum *Ženský svět* se vyznačovalo širokou škálou oblastí a témat, se kterými seznamovalo své čtenáře. Jak bylo zmíněno výše, důraz byl kladen právě na literaturu a literární příspěvky, které se objevovaly po celou dobu působení tohoto listu. Výjimkou byly pouze první tři roky, kdy *Ženský svět* paralelně vycházel s přidruženým časopisem, kterým byla *Ženská bibliotéka*. Ta měla nahradit zaniklou *Ženskou bibliotéku* a především přinášet prostor pro tvorbu tehdejších autorů, zejména autorek.

Teréza Nováková v dopise Anně Řehákové nastínila tehdejší situaci, kterou měla zlepšit právě obnovená *Ženská bibliotéka*. „Neustále ozývají se stesky spisovatelek – jednu, dvě šťastných vyjímajíc – že pro jejich práce zvláště ve formě knihové není nikdy ani místa ani času. Přední firma nakladatelská, chtějíc tomu odpomoci, hodlá vydávati ve čtrnáctidenních sešitech ‚Bibliotéku žen a dívek českých‘, v níž vycházely by jen práce českých a někdy i cizích spisovatelek.“⁷⁶ Po zániku *Ženské bibliotéky* převzal úlohu poskytování prostoru pro literární tvorbu *Ženský svět*.

4.1 Umístění a rozsah literárních příspěvků

Literární příspěvky byly umísťovány zpravidla na přední stránky periodika, do sekce, která nebyla zaštiťována žádnou rubrikou. Výjimkou byla rubrika s názvem *Beletrie*, ve které čtenáři mohli najít ukázky z prózy i poezie nejen české, ale i zahraniční. Tato rubrika však v periodiku působila jenom krátce a literární díla tak vycházela spíše samostatně mimo veškeré rubriky.

Literární příspěvky neměly vymezenou určitou část ani stranu v periodiku. Čtenáři tak mohli například najít ukázku z románu jak na první straně časopisu, tak na druhé nebo třetí. Neplatilo ani to, že by v každém čísle mohla být pouze jedna ukázka, povídka nebo báseň. Některá čísla byla literárními příspěvky doslova zahlcena, v jiných číslech tyto příspěvky naopak scházely.

Typické pro literární příspěvky publikované v periodiku *Ženský svět* a obecně ve všech časopisech, které v této době uveřejňovaly povídky, novely a romány, bylo vydávání těchto příspěvků na pokračování. Literární příspěvky a nejen ty, ale také různé statě a články, které měly větší rozsah, byly často rozděleny na několik částí a jedna

⁷⁶ ŘEHÁKOVÁ, Anna. *Zašlé časy*. V Praze, 1932, s. 243.

ukázka nebo povídka tak přesahovala hned přes několik čísel. V každém jednotlivém čísle potom rozsah ukázky obvykle nepřekročil více než čtyři strany, našly se však i výjimky, kdy příspěvek přesahoval v jednom čísle například přes šest stran.

U příspěvků na pokračování bylo pod příspěvkem v závorce upozornění, které hlásilo „příště dále“, v případě, že příspěvek pokračoval v dalším čísle, nebo „příště konec“ v případě, že v dalším čísle končil. Na začátku pokračování příspěvku v dalším čísle pak bylo v závorce slovo „další“ nebo „pokračování“, kterým byli čtenáři upozorněni, že se jedná o pokračování z předešlého čísla, či „konec“ nebo „dokončení“, což čtenáře upozorňovalo, že se jedná o závěrečnou část příspěvku na pokračování.

Za pomoci příspěvků na pokračování si periodika vycházející v tomto období pravděpodobně udržovala své čtenáře.

4.2 České literární příspěvky a překlady zahraniční literatury

Periodikum obsahovalo velké množství literárních příspěvků, některé však nebyly napsány českými autory. Stránky listu poskytovaly prostor také překladům, což vypovídá o zájmu redakce o zahraniční tvorbu, se kterou časopis přinesl svým čtenářům novou inspiraci a zanesl do jejich povědomí také zahraniční autory.

České literární příspěvky se často objevovaly v kratších útvarech, protože jejich autor je z pravidla psal přímo za účelem zveřejnění v periodiku nebo byl o kratší příspěvek požádán. V každém ročníku se objevovalo hned několik příspěvků z domácí tvorby.

Mezi autory, kteří přispívali do časopisu českou domácí tvorbou, patřili například: Mína Levá, Antonie Elblová, Božena Frídová, Tereza Turnerová, Nora Hausková, Felix Téver, Růžena Jesenská, Helena Malířová, Gabriela Preissová, Sofie Podlipská, Karolína Světlá, Růžena Svobodová, Anna Marie Tilschová, Olga Veselá a další.

Na stránkách listu se kromě překladů prózy objevovaly i překlady zahraniční poezie například z němčiny, polštiny nebo ruštiny. Avšak jak už bylo několikrát zmíněno, poezie se v periodiku neobjevovala příliš často, a proto se v této podkapitole budeme věnovat spíše překladům prozaických děl.

Co se týče překladů prózy, můžeme říct, že se mezi úvodními články objevovaly celkem pravidelně. V některých ročnících bylo k vidění možná dokonce více překladů, než tvorby českých autorů a autorek. Častým podnětem pro zveřejnění zahraničních

literárních příspěvků byly články, v nichž redakce představila někoho ze zahraničních spisovatelů či spisovatelek a po takovémto článku následovala právě ukázka z jeho tvorby. Protože tyto literární příspěvky nebyly primárně určeny a psány pro periodikum a ukázka byla nejčastěji pouze vypůjčena z již existujícího díla představovaného autora, tak se zahraniční příspěvky objevovaly zejména v podobě ukázky kapitoly z románu a méně často pak v podobě povídky, črty, či jiného kratšího útvaru. Tento postup, který znamenal zveřejnění článku o autorovi a posléze také zveřejnění vybrané ukázky z jeho díla, se objevoval v periodiku i naopak. Redakce nejprve zveřejnila ukázku díla a posléze, například v dalším čísle, představila autora.

Pro ukázky z děl zahraničních autorů platila stejná pravidla, jako pro ukázky českých autorů. Velice často se objevovaly přeložené zahraniční příspěvky na pokračování a pokračovaly i přes několik čísel. Oproti českým literárním příspěvkům však bylo téměř vždy u ukázky uvedeno jméno zahraničního autora, a také toho, kdo ukázku přeložil. Překladaelé však často nebyli uvedeni celým jménem, a jak bylo zvykem i u jiných článků, mnohdy byli uvedeni pouze pod zkratkou svého jména, pseudonymem nebo iniciálami.

Mezi překládanými texty se co se jazyků týče, často objevovaly překlady z němčiny, francouzštiny, angličtiny, ruštiny a polštiny. Čtenáři se tak seznámili například s polskou spisovatelkou Elizou Orzeszkovou a její povídkou *Šeřík*, kterou je možné nalézt ve dvacátém prvním čísle šestého ročníku. Dále s ruskou spisovatelkou Marií Vsevolodovnou Krestovskou a její črtou s názvem *Úryvek ze ženského života*, zveřejněnou v osmém ročníku periodika, nebo například s tvorbou Antona Pavloviče Čechova. Z německého jazyka byly překládány například ukázky z tvorby rakouské spisovatelky Emil Marriot nebo vybrané úryvky děl švýcarského prozaika Gottfrieda Kellera.

Jak už bylo zmíněno, vysoká byla též frekvence překladů z francouzské literatury. Patřily mezi ně také ukázky z tvorby francouzské romantické spisovatelky George Sandové, což svědčí o návaznosti na oblibu této autorky, která byla v českých zemích populární zejména v druhé polovině 19. století. Tato obliba byla spojena s touhou nalézt mezi našimi spisovatelkami její obdobu. V české literatuře je k Sandové připodobňována Božena Němcová, ale ovlivnila také Karolínu Světlou a Sofii

Podlipskou.⁷⁷ Ukázka tvorby George Sandové se objevila například ve třináctém čísle osmého ročníku periodika, jednalo se o úryvek z knihy *Légendes rustiques*.

Mezi hojně překládané jazyky patřila také italština. Redakce představila například italskou autorku Matildu Serao.

Kromě autorů z Francie, Rakouska, Anglie či Polska se v *Ženském světě* objevily zmínky a ukázky od spisovatelů z mnoha dalších zemí. Jako příklad můžeme uvést chorvatského romanopisce Josipa Kosora, nizozemského autora Maartina Maartense, dánského spisovatele Hermana Banga, objevily se i překlady ze srbského jazyka, konkrétně například povídka od Janka Veselinoviče s názvem *Čáry*, kterou si čtenáři mohli přečíst v šestém ročníku periodika, nebo hororová povídka z devátého ročníku od M. Miladinovičové. Jednou z nejpřekvapivějších zemí, jejíž autorka byla v *Ženském světě* představena, byla jihoafrická spisovatelka Olive Schreinerová a ukázka z její knihy *Dreams*, která se objevila na stránkách osmnáctého čísla osmého ročníku.

Mezi překladatele, kteří v periodiku uveřejňovali své překlady výše zmíněných ukázek a mnoha dalších, patřili i autoři, kteří na stránky listu psali své vlastní příspěvky, povídky, úvahy, statě a podobně. Mezi nimi byli například Anna Řeháková, Pavla Maternová, Arne Novák, Tereza Turnerová a další. Ale zároveň do periodika svými překlady přispívali i ti, kteří uveřejňovali pouze tyto překlady z cizích jazyků, a na stránkách listu se neobjevovala jejich vlastní tvorba, jako například Lucie Jiříčková, Ema Zemanová, J. Rowalski, Milada Krausová-Lesná a tak dále.

Mezi další přispěvatele, kteří publikovali v periodiku své překlady ze zahraničních literatur, patřili například Zorka Hovorková, Zdeňka Hásková, Marie Kalačová, J. Petrák, Milada Krausová, Pavla Moudrá, Vilma Sokolová a další.

4.3 Poměr prózy a poezie v periodiku

Co se týče poměru prózy a poezie v periodiku, při prohlédnutí čísel je na první pohled zřejmé, že zatímco próza na stránkách časopisu dominuje, poezie se objevuje jen zřídka a to nejčastěji jako součást jiného článku.

Hned v prvním ročníku můžeme vidět poezii, která je součástí článku s názvem *Slovenky - naše nejbližší sestry*, který pojednává o poměrech na Slovensku. Poezie v tomto článku se vztahuje ke slovenskému národu a slouží jako ukázka slovenské

⁷⁷ VRAJOVÁ, Jana. *Umíněnkyně dobra Sofie Podlipská: kapitola z dějin literárního midcultu 19. století*. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-148-1. s. 135-136.

tvorby. Ukázky poezie se také často objevovaly mezi úvodními články, jako doprovod medailonků spisovatelů nebo slavných osobností, které skládali verše. U těchto článků pak často bývaly použité některé jejich básně jako ukázka z tvorby. Příklad můžeme nalézt v článku o Albině Dvořákové – Mráčkové, v osmém čísle čtvrtého ročníku periodika.

Zajímavé je, že na stránkách časopisu pro české ženy lze najít také básně v cizích jazycích. Kromě básní ve slovenském jazyce, které jsou zmíněny výše, můžeme v časopise najít také nepřeložené básně v německém jazyce, které jsou rovněž součástí jiných článků. V tomto případě se jedná o ukázku patřící k článku do Anny Řehákové, který čtenářům představoval rakouskou spisovatelku Adu Christenovou.⁷⁸ Nepřeložené německé úryvky v periodiku můžeme chápat jako doklad doznívajícího bilingvismu. V polovině 19. století bylo v Čechách mnohem vyšší procento bilingvních mluvčích, toto procento ale ke konci 19. století klesalo a na přelomu století se bilingvismus objevoval už jen v intelektuálních vrstvách.⁷⁹ Nebylo však výjimkou, že lidé narození v 19. století, ovládali český i německý jazyk. Například sama Teréza Nováková pocházela z bilingvní česko-německé rodiny.

Poezie také často doprovázela vzpomínky na zesnulé. V případě úmrtí známé osobnosti báseň doprovázela oznámení o smrti a fungovala jako vzpomínka nebo jako jakési vzdání cti. Již jsme zmínili výše, že se básně psaly k oslavám radostných událostí jako například k narozeninám, výročí, nebo například k informacím o sjezdech českých žen. Poezii k příspěvkům tohoto typu skládala nejčastěji Pavla Maternová. V případě úmrtí nebo narozenin básníka či básničky často toto oznámení doprovázela vhodná báseň přímo z jejich tvorby. V takovýchto situacích se u článku s oznámením narozenin nebo úmrtí objevily básně dvě, jak báseň od autora, jemuž je článek věnovaný, tak báseň věnovaná redakcí, jejíž autorkou byla nejčastěji právě Maternová.

Jak už jsem zmiňovala, samostatná poezie se na stránkách časopisu objevovala jen zřídka. Pokud se však objevila, čtenáři ji nejčastěji našli na prvních stránkách periodika mezi úvodními články a prozaickými příspěvky. Dále se poezie objevila v rubrice *Beletrie*, která se však v periodiku neobjevovala dlouho.

Situace se poněkud změnila v posledních ročnících periodika, kdy se básnická tvorba začala na stránkách listu objevovat častěji. Neměla však vyhrazenou rubriku, ale

⁷⁸ ŘEHÁKOVÁ, Anna. „Ada Christenová“ *Ženský svět* 1902, r. 6, č. 9, s. 101.

⁷⁹ ROGALL, Joachim, Walter KOSCHMAL a Marek NEKULA. *Češi a Němci: dějiny, kultura, politika*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-370-4. s. 152-153.

čtenáři ji mezi úvodními články mohli vidět téměř v každém čísle. S ohledem na celkové zastoupení poezie a prózy v periodiku napříč všemi třiceti čtyřmi ročníky však můžeme vidět, že poezie se oproti próze vyskytovala v periodiku mnohem méně.

Prozaické příspěvky jsou na rozdíl od poezie vidět téměř v každém čísle. Není výjimkou, že některá čísla pojímají i více než jeden prozaický příspěvek. Próza je často v periodiku zveřejňována na pokračování, a tak se mnohdy stávalo, že čtenář dočetl konec jednoho literárního příspěvku a hned mohl začít číst nový a to stále v rámci jednoho čísla.

Po prostudování periodika je patrné, že redakce se snažila poskytnout autorům, kteří přispívali do časopisu svými literárními díly co nejvíce místa, aby našli svůj vytoužený prostor, kde by mohli své příspěvky uveřejňovat. V periodiku se tak našlo místo i pro delší prozaické příspěvky.

4.4 Žánrové zastoupení literárních příspěvků

Literární příspěvky, které autoři zasílali redakci ke zveřejnění, nebyly nijak žánrově vymezené. Mezi úvodními články byly k vidění různé druhy žánrů. Kromě literárních příspěvků, mezi kterými se objevovala zejména próza, méně často poezie a zřídka drama, se objevovaly různé eseje, kratší úvahy, fejetony nebo reportáže. Ty se týkaly nejen aktuálního dění, ale také připomínaly historické události nebo přinášely čtenářům různé zajímavosti ze světa. Dále se často objevovaly medailony či biografie představující české i zahraniční osobnosti.

V následující části se zaměříme na literární příspěvky a jejich žánry jak v poezii, tak v próze. Budou představeny ty žánry, které se v periodiku objevovaly nejčastěji a následně budou představeni autoři, kteří těmito žánry do periodika přispívali, v některých případech budou uvedeny i příklady jejich příspěvků.

V posledních ročnících se v periodiku začala nově objevovat také dramatická tvorba, se kterou se čtenáři mohli setkat jak v původních českých verzích, tak v překladech. Platilo zde také to, že periodikum poskytovalo prostor pro dramatické texty buď v rámci jednoho čísla či na pokračování a i z hlediska jejich tématu je možno konstatovat jejich tematickou různorodost.

Svými dramatickými příspěvky do časopisu přispěla Pavla Moudrá, Eva Jurčínová, Jirka Karasová a další, ze zahraničních autorů se objevilo například drama od ruského dramatika Alexandra Bloka s názvem *Růže a kříž*, které vycházelo na

pokračování ve dvacátém devátém ročníku. V konceptu celého periodika se však drama objevovalo v zanedbatelném množství, a proto se mu v následující části práce více věnovat nebudeme.

4.4.1 Poezie

S ohledem na třicet čtyři let, kdy periodikum vycházelo, měla dominantní postavení zejména příležitostná poezie. Jak už bylo zmíněno v předchozích kapitolách, básně často doprovázely články, které informovaly o smrti některé z významných osobností, či připomínaly výročí něčí smrti. Jako příklad může posloužit báseň věnovaná památce mistra Jana Husa v třináctém čísle sedmého ročníku, báseň doprovázející oznámení smrti Jaroslava Vrchlického v šestnáctém čísle šestnáctého ročníku, či několik veršů připojených k nekrologu věnovanému Marii Konopnické v osmnáctém čísle čtrnáctého ročníku. První stránky dvacátého čísla šestnáctého ročníku byly věnovány vzpomínce na zesnulou Terézu Novákovou a báseň k této příležitosti složila Tereza Mellanová.

V rámci příležitostné poezie se objevovaly také oslavné básně věnované významným osobnostem kulturního života nejčastěji k jejich narozeninám či jiným radostným událostem a jubileím. Například ve dvojčísle devatenáct-dvacet jednadvacátého ročníku věnovali Josef Svatopluk Machar a Adolf Heyduk Elišce Krásnohorské blahopřání k narozeninám v podobě básní. Také můžeme zmínit báseň Pavly Maternové, napsanou a publikovanou u příležitosti sjezdu českých žen, která se objevila hned v prvním ročníku, v desátém čísle.

Kromě příležitostné poezie se na stránkách listu objevila také přírodní lyrika, například z pera básníka Miloše Jirka, který svou básní *Větrná strán* přispěl do dvacátého devátého ročníku, dvojčísla pět-šest, které vyšlo v roce 1925. Dále se v periodiku objevila přírodní lyrika v té době již etablovaného básníka Antonína Sovy. Jeho tvorbu můžeme na stránkách listu nalézt zejména v letech 1916 a 1917. V tomto období vyšla jeho sbírka *Knih baladická* (1915), ale můžeme zmínit také *Zpěvy domova* (1918), kde se podílel na nacionálním boji v období 1. světové války. Kromě přírodní lyriky psal také společensky angažovanou lyriku, která se obracela k dobovým událostem.⁸⁰ V návaznosti na tento fakt nepřekvapilo, že také v periodiku se vedle básní

⁸⁰ HAVEL, Rudolf a Jiří OPELÍK. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 459.

přírodní lyriky objevily též básně se sociální tematikou. Jako příklad je možno uvést báseň *Co den slíbil dělníkovi* (1917), která poukazuje na těžkou práci a bídu dělnické třídy a svým tématem je blízká proletářské poezii⁸¹. Tato tematika se v básnických textech, které vycházely na stránkách *Ženského světa*, téměř nevyskytovala.

Milostnou poezií přispěla do časopisu Jirka Karasová (báseň *Ve vzpomínkách*) či Věra H. Viednerová (báseň *Chvíle, List*). Ze zahraničních autorek do periodika přispěla milostnou poezií například Ruska Mirra Alexandrovna Lochvická, jejíž tvorba byla čtenářům představena ve dvacátém prvním čísle pátého ročníku. Tato ruská autorka patřila mezi zakladatele moderní ruské poezie, byla významnou osobností pro rozvoj ženské poetiky a pro její milostnou poezii bylo charakteristické využití erotických prvků⁸², což je patrné i z přeložených básní, které se objevily na stránkách periodika. Příkladem může být báseň s názvem: *Já žízním po roznětech žhavých...*, která se objevila v periodiku v roce 1901 spolu s dalšími ukázkami milostné poezie od této autorky. „*Já žízním po roznětech žhavých, / k nimž svíce ve tmách neplanou, / po slastech balze rozechvívavých / v noc z horkých vzdechů setkanou. / [...]*“⁸³

V posledních ročnících do periodika svými básněmi hojně přispívala Míla Pachnerová.⁸⁴ Mezi jejími příspěvky se objevila především experimentální poezie, ale publikovala zde též satirické básně, které se jinak v periodiku neobjevovaly. Například ve dvojčísle sedm-osm třicátého třetího ročníku, které vyšlo v roce 1929, se objevila její báseň s názvem *tour eiffel*, u které jsou na první pohled patrné kubistické rysy. Tyto rysy nám prozrazuje především vzhled básně, která je na stránce formována do kaligramu v podobě věže, kubistické tendence v této básni nám však naznačuje i styl volné asociace a volného verše, kterým je báseň napsána. Tento směr podle spisovatele

⁸¹ „[...] *Že jsi v dílně na svou duši / nezapomněl, pozdní hodina má buší / zlehka na skla oken továrních / když se smráká / a když cesta křivolaká / k domkům s ti vine travinami / jako zpopelený sníh. / [...]*“ Viz SOVA, Antonín. „Co den slíbil dělníkovi“ *Ženský svět*. 1917, r. 21, č. 13-14, s. 218.

⁸² ČERNÁ, Anna. *Odras poetiky A. Achmatovové a M. Cvetajevové v českých překladech*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Stanislav Rubáš, Ph.D.

⁸³ LOCHVICKÁ, Alexnadrovna, Mirra. „Já žízním po roznětech žhavých...“ *Ženský svět*. 1917, r. 5, č. 21, s. 245.

⁸⁴ Míla Pachnerová, vlastním jménem Milada, byla prozaičkou, která spojovala ženský román s aktuálním politickým a sociálním děním, psala také povídky pro děti a dramata. Věnovala se i publicistice, a to především tak, že přispívala do periodik svými ukázkami z poezie, povídkami a překlady z francouzštiny. Kromě *Ženského světa* přispívala také do *Ženského obzoru*, *Světozoru*, *Lumíru* nebo *Mladé fronty*. Mezi její díla patří například drama *Cherubín* nebo *Muž z pomníku padlých* či prózy *Plášť do deště*, *Ten červený den* nebo *Večerní šaty pro Janu* a další. Viz OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 737-738.

Františka Langerova spojovala výtvarníky s literáty. „V básnictví - jako v malbě - je kladen důraz na formální stránku, v poezii na volný verš.“⁸⁵

Kromě této kubistické básně se pak pod jejím jménem objevovaly i další básnické experimenty charakteristické absencí interpunkce, rezignací na psaní velkých písmen na začátku strof či veršů a tak podobně. Pachnerová přispěla svými básněmi také do šestého čísla třicátého třetího ročníku a v desátém čísle stejného ročníku zveřejnila několik moderních básní z chystané sbírky. Jako příklad zmíněných satirických básní je možno zmínit texty *Šikmá věž v Pise*, v níž nalezneme přirovnání žen, které se honosí pouze svou krásou, k šikmé věži, u níž se v průběhu času předpokládá pád. Dále můžeme jmenovat báseň s názvem *Železná panna* či *Láska 1929*. V ní je kritizována soudobá podoba partnerských vztahů, u níž je konstatována značná proměna vzhledem k minulosti a jsou ironicky zobrazovány zvyklosti tehdejší doby při seznamování a zasnoubení. „[...] *Dnes / je ve všem komfort, v lásce největší. / Ta nejkrásnější jinak netěší! / Dřív byla uměním, dnes těžká je to práce: / patří k ní rouge a dieta, trvalá ondulace, / [...]*“.⁸⁶

Výraznou přispěvatelkou v posledních ročnících existence listu byla také Ludmila Atsebešová.⁸⁷ Pro poezii této autorky, byl typický volný verš. Příkladem může být báseň *Lod'* uveřejněná na stránkách periodika v roce 1927. Za zmínku však stojí báseň s názvem *Nová žena*, která svým tématem koresponduje s orientací časopisu na ženské publikum. Tato báseň popisuje zrod „nové ženy“, která přináší budoucnost, upozorňuje na její formování a změny, které v ženském světě nastaly. „[...] *My na přechodu, na počátku nového rána, / my tvoříme novou ženu. / Jsme kovadlinou, kladivem, dělníkem, / mistrem. [...]*“⁸⁸

Za zcela specifickou podobu poezie je možno považovat říkadla pro děti. Ta se na stránkách periodika objevila zcela výjimečně, spíše jako součást rozsáhlejšího článku věnovaného folklorním tradicím (viz stať Madleny Wanklové *Pomlázka*). Autorka zde uvedla příklady dobově oblíbených říkadel, kterými se vítá jaro, nebo které se pojí ke

⁸⁵ LAHODA, Vojtěch. *Český kubismus*. Praha: Brána, 1996. ISBN 8085946335. s. 80.

⁸⁶ PACHNEROVÁ, Míla. „Láska 1929“. *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 4, s. 97.

⁸⁷ Pod jménem Ludmila Atsebešová psala své příspěvky česká básnířka Ludmila Bučanová rozená Šebestová, která byla znám spíše pod svým druhým pseudonymem, kterým bylo jméno Simonetta Buonaccini. Tato básnířka skládala poezii už od raného mládí, ale naplno se básnictví začala věnovat až poté, co začala cestovat. Inspirací pro svou tvorbu čerpala především v Itálii, ačkoli procestovala mnohem více zemí. Pod vlivem Františka Halase obohacovala svou tvorbu o podněty poetismu. Mezi její díla patří například sbírka *Lampa v okně*, *Odi et amo*, *Můj prsten leží pod mořem* nebo *Na chůdách snu*. Viz VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla. *Biografický slovník českých zemí*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-257-0. s. 320.

⁸⁸ ATSEBEŠOVÁ, Ludmila. „Nová žena“ *Ženský svět*. 1923, r. 27, č. 5-6, s. 73.

svátku svatého Jiří. Dalším specifickým básnickým žánrem spjatým s obdobím dětství jsou ukolébavky. I jejich výskyt jsme v periodiku zaznamenali, byť pouze okrajově (Anna Snížková – Jelínková: *Matčina ukolébavka*).

Kromě příležitostné poezie se básnické texty v periodiku *Ženský svět* objevovaly spíše sporadicky, jejich výskyt se zvýšil až v jeho posledních ročnících. Hlavní úlohu v periodiku však měly spíše prozaické literární příspěvky, kterým se budeme věnovat v následující podkapitole.

4.4.2 Próza

Kromě prvních tří ročníků, kdy se prozaické příspěvky objevovaly v *Ženské bibliotéce* a v *Ženském světě* chyběly, můžeme říct, že tyto texty hrály v periodiku významnou roli.

Dominantní zastoupení měly spíše kratší prozaické útvary, které se lépe hodily do periodika právě svým rozsahem. Ten nezabíral tolik prostoru a příspěvek tak mohl být zveřejněn celý buď najednou, nebo na pokračování. V časopise se však objevovaly i novely a romány, ze kterých ale byla zveřejněna jen vybraná ukázka, či kapitola.

Když se zaměříme na témata prozaických příspěvků, zjistíme jejich různorodost. V periodiku můžeme najít příspěvky zpracovávající téma lásky, přátelství, rodiny, smrti, strachu nebo bolesti. Objevují se i příspěvky vyobrazující život ženy jako manželky, matky nebo milenky. Výjimkou nebyly ani texty hororového, cestopisného či historického charakteru.

Nejčastějším prozaickým žánrem byla jednoznačně povídka. Vzhledem k primárnímu zaměření časopisu na ženského čtenáře nepřekvapí, že tematicky žánru povídky dominovaly ty, jejichž hrdinkami byly ženy a dívky. To ostatně neplatilo pouze pro žánr povídky, ale též pro další žánry (črty, pohádky, cestopisy a podobně).

Příkladem povídky, která byla uveřejněna na pokračování, může být povídka *Silnější než smrt* od Felixe Tévera⁸⁹, která vycházela ve dvanáctém ročníku. Tato povídka je zajímavá právě s hororovými prvky. Příběh vypráví dívka jménem Marianna,

⁸⁹ Felix Téver je pseudonym Anny Lauermannové, české prozaičky a dramatičky, autorky romanticko-realistických próz. Její díla zpracovávají tematiku ženských osudů a těží také z pražského měšťanského prostředí 2. poloviny 19. století. V její tvorbě však můžeme najít i vliv volnomyšlenkářské výchovy a projev idealisticky socialistického světonázoru a sympatií k ženské emancipaci. Mezi její díla patří *Pan básník*, *Na dvoji struně*, *Povídky*, *Bílá a rudá* a jiné. Viz OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 891-892.

děj povídky je zasazen do Říma, kde Marianna žije u stařenky marchesy Giuditte. Hlavní dějová linie se týká právě marchesy Giuditte a jejího obrazu. Ten namaloval mistr Ovidi, který následně spáchal sebevraždu. Po namalování obrazu však marchese řekl, že každý, kdo se bude na obraz dívat se zlými úmysly, uslyší hrát harfu, která je na plátně vyobrazena. Druhá dějová linie představuje vztah Giudittina syna Ernesta a jejich služebné Suntarely, která má psychické problémy a věří, že si ji Ernesto jednou vezme za ženu. Ernesto jí však řekl, že za ženu si ji vezme až po smrti matky. Tento slib služebné dal spíše proto, aby ho již neobtěžovala, než proto, že k ní chová nějaké city. Suntarella však věří, že ji miluje a těší se, až se stane paní domu, rozprodá majetek marchesy a koupí si co bude chtít.

Po smrti Giuditte se začnou dít s obrazem zvláštní věci a Suntarella začne slyšet harfu z obrazu. Obraz se pokusí spálit, ale ten na ni spadne a zraní ji. Příběh končí odjezdem Marianny z Říma a následným návratem, kdy potká Suntarellu, která se vzdala manželství s Ernestem.

Hororové zpracování můžeme vidět například v popisu smrti marchesy. Ve své poslední hodině totiž žena ještě obchází Řím za doprovodu Marianny, která popisuje, jak cítí tuhnutí Giudittiných končetin, vidí, jak se jí oči potahují bílým povlakem, a popisuje chlad, který z ní vyzařuje, jako kdyby stařenka už ani nežila. Hruzně nadpřirozené motivy hrají svou roli také při vyprávění o tajemném obrazu, který jakoby žil vlastním životem.

Tato povídka Felixe Tévera vyšla v časopise v roce 1908 a o dva roky později byla otištěna v knize *Pan básník*. Motiv obrazu, který se v této povídce objevil, byl pro tvorbu Tévera typický, stejně tak zásah mrtvého člověka do dění ve světě živých, což se objevilo i v románech *Na dvojí struně* (1912) a *Prapodivná historie* (1932).⁹⁰

Zmíněná povídka však nebyla jedinou povídkou s hororovými prvky, která se v periodiku objevila. Obliba tajemna a motivy nadpřirozena nebyly v období konce 19. a začátku 20. století nijak ojedinělé. Tyto motivy se objevovaly zejména ve spojení s fantastickou novelou či povídkou, kterou pěstovala Sofie Podlipská, Julius Zeyer či Jakub Arbes.⁹¹ Z děl s touto tematikou můžeme jmenovat například novely Sofie Podlipské v knize *Paměť a smrt a jiné novelly*, hororové prvky se objevují také v díle Julia Zeyera, jehož tvorba spadá právě do tohoto období a z jeho knih můžeme

⁹⁰ RUTTE, Miroslav a kol. *O bábušce. Na památku paní Anny Lauermannové (Felixe Tévera)*. 1. vyd. Praha: Pražská akciová společnost, 1935, s. 77.

⁹¹ HRDINA, Martin. *Mezi ideálem a nahou pravdou: realismus v českých diskusích o literatuře 1858-1891*. Praha: Academia, 2015. Literární řada. ISBN 978-80-200-2525-8. s. 126-127.

jmenovat například *Tři legendy o krucifixu*. Lze také zmínit romaneto *Svatý Xaverius* od Jakuba Arbese, které taktéž nese fantastické prvky, či symbolicky dekadentní trilogii *Romány tři mágů* od Jiřího Karáska ze Lvovic.

Další hororová povídka, která se v periodiku objevila, nese název *Přízrak* a jedná se o překladovou povídku od srbské autorky M. Miladinovičové přeloženou do periodika Zorkou Hovorkovou.

V konceptu celého periodika se tato povídka řadí k těm kratším. Povídka má rámcovou kompozici. Jejím jádrem je tragicky končící nešťastná láska, její popis je rámcován příběhem o ženě, která za horkého letního dne usne ve své pracovně s pohledem upřeným na vypreparovanou lebku, která jí leží na stole. Zesnulý chlapec se jí zjeví ve snu jako přízrak, začne jí děkovat a vyprávět svůj příběh.

Příběh je vyprávěn v ich-formě retrospektivně, postava chlapce v něm vzpomíná na svůj život, na svou lásku a vykládá spící ženě o nešťastném osudu, který ho postihl.

Zpočátku se může zdát, že se jedná o přízrak dobrého, vděčného člověka, ale s postupujícím dějem se čtenářům odhalí také jeho temná stránka. Vypráví, že byl chudý student a začal pracovat jako učitel u jedné bohaté rodiny a tam se zamiloval do dívky jménem Mára, která je charakterizovaná jako krásné děvče. Z počátku se zdá jako velice vřelá a milující, postupně však přestane opětovat chlapcovu lásku a stane se chladnou, protože své city věnuje jinému muži. Za procházky v parku chlapci přizná, že se mu vyhýbá proto, že je zasnoubena s jiným mužem. Chlapec ji pak v návalu vzteku zadusí, a když si pak uvědomí, že jeho láska je mrtvá, jde domů a zastřelí se.

Následující pasáž, v níž chlapec vypráví o tom, jak se zastřelil špatně a nezemřel hned, vykazuje znaky naturalistického popisu. Po smrti ho odnesli do márnice, kde si jeho tělo vzali medikové a lékaři na pokusy. Jeden z mediků si pak vzal jeho hlavu a lebku si odnesl domů, kde na ni usedal prach. Nakonec se dostala právě ke spící ženě, která si ji vzala do své pracovny, kde se o ni hezky starala, za což jí chlapec děkoval. Povídka končí ženiným probuzením.

Svými povídkami do periodika často přispívala Teréza Nováková, Teréza Turnerová, Olga Veselá, Felix Téver, Helena Malířová, Anna Marie Tilschová či Nora Hausková a další.

Druhým prozaickým žánrem, který byl v periodiku hojně zastoupen, byla črta. Jedna z nich nese název *Sucho* a Antonie Elblová se v ní pokusila zobrazit sílu dětské víry. Téma mládí a dětství se v periodiku vyskytovalo poměrně často a i sama redakce podněcovala autory, aby na svá mladá léta vzpomínali. Příkladem může být *Vánoční*

anketa literárek a umělkyně, kde autorky jako Gabriela Preissová a Růžena Jesenská vzpomínaly na své dětství a mládí.

Antonie Elblová byla aktivní účastnicí *Ústředního spolku českých žen*. Svou literární činnost zahájila až ve stáří - texty začala vydávat kolem roku 1905 (to jí bylo 64 let), přičemž jediný list, do kterého přispívala, byl právě *Ženský svět*. V ukázkách své tvorby, které v periodiku uveřejňovala, byly patrné její vzpomínky ze života, inspirovala se zejména obdobím mládí, což ostatně potvrzuje výše zmiňovaná črta *Sucho*.⁹²

Prostor povídky je definován obdobím horkého léta, v němž jdou dvě ženy na procházku, a jedna z nich vzpomíná na své dětství. Tehdy bylo takové sucho, že vše umíralo a nastávala bída. Rodina ženy, která byla tou dobou ještě malé děvčátko, měla na vsi hospodářství a rozhodla se prodat krávu, aby uživila sebe i dobytek. Dívenka však prodej krávy těžce nesla, a tak ji dědeček s tatínkem řekli, že když se pomodlí k Bohu, poprosí ho o déšť a začne pršet, tak krávu neprodají. Dívenka se tedy pomodlila a druhý den skutečně začne pršet.

Příkladem dalšího příspěvku tohoto žánru může být črta *Míny Levé Bez slunce*. Tato črta, která vyšla na stránkách časopisu v roce 1902, odráží dobovou náboženskou situaci. Na přelomu 19. a 20. století začalo přibývat v českých zemích těch, kteří se nehlásili k žádnému náboženskému vyznání. V té době vedle sebe na české půdě existovalo několik náboženství. Vedle katolické a protestantských církví byla též aktivní židovská obec a okrajově i další náboženské minority.⁹³ Na zmíněné črtě je vidět skepse vůči církvi (v tomto případě katolické), která však nebyla bezvýhradně přijímána a společnost rozdělila na dva tábory.

Kompozice črty je prosta retrospektivních pasáží, příběh se drží jedné časové linie a celá črta je vyprávěna v ich-formě, spisovným jazykem. Hlavní postavou je žena, jejímž prostřednictvím je nazírán obřad přijímání jeptišek do kláštera. Již z popisu prostoru a situace, ve které se žena objevuje, je zjevné, že nepůjde o črtu s náboženskými a církevními motivy oslavujícími Boha. Příběh je zasazen do ponurého počasí na konci října, před kterým se protagonistka schová do kostela, kde hledá úkryt. Kostel popisuje jako chladný a téměř prázdný prostor, který koresponduje s počasím venku. Skrze postavu ženy je popisován jak celý průběh obřadu, tak též výrazy ve

⁹² MATERNOVÁ, Pavla. „Antonie Elblová“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 14, s. 197.

⁹³ NEŠPOR, Zdeněk R. *Ne/náboženské naděje intelektuálů: vývoj české sociologie náboženství v mezinárodním a interdisciplinárním kontextu*. Praha: Scriptorium, 2008. ISBN 978-80-86197-97-5. s. 47.

tvářích nově přijímaných sester, které měly čtenáři odhalit jejich pocity. Stejně tak jsou popisovány výrazy obecnosti, které se převážně skládá z rodin přijímaných sester. Zatímco jedni jsou šťastní a hrdí na své dcery, druzí pláčou, že ztrácí své dítě. Stylizace popisných pasáží je zřetelně apriorně zaujatá, čtenáři má být zjevné, že dívky, které jsou přijímány do kláštera, v průběhu ceremoniálu svým způsobem ztrácejí city, oprostují se od svých rodin a přijímají novou rodinu, kterou je církev. Na konci črty nové jeptišky odchází z kostela s ostatními sestrami a kněžími, a jinými dveřmi pomalu odchází i jejich rodiny opouštějící své dcery. S nimi odchází i vypravěčka, která se vrací se do ještě pochmurnějšího počasí.

Tato črta vykresluje klášter jako vězení, ze kterého se dívky už nedostanou a poukazuje na dvě stránky víry a církve, která v očích jedněch zajišťuje ochranu, a v očích druhých jsou zdi kláštera hrob, ze kterého již nelze vyjít. Celý iniciační obřad, který je v črtě popsán, pak budí dojem pohřebního obřadu především ve chvíli, kdy nově přijaté sestry zmizí z kostela bez rozloučení a jejich příbuzní, i ti, co se radovali z přijetí svých dcer do kláštera, si náhle uvědomují, že své dcery navždy ztratili.

Jako příklad výběru překladových prozaických textů může posloužit črta *Začarovaný kraj* od finské autorky Heleny Westermarcové, kde dívka vypráví o starém zpustošeném hřbitově, na který si chodila jako dítě ráda hrát, ale který po rekonstrukci začal sloužit jako park, což dívku nejprve zarmoutilo, ale po nějaké době začala i v parku vidět jistou krásu a místo záhady smrti začala hledat důvtip života. Tato črta je apologií proměn života přinášejících nové podněty pro lidské myšlení, neboť dívka na závěr říká, že začarovaný kraj hřbitova sice zůstal skryt a ztratil své kouzlo, ale nová doba, věda a pokrok ho udělala ještě hezčím.

Žánr črty v periodiku pěstovaly již zmíněná Mína Levá a Helena Westermarcová, dále Božena Frídová, Hana Gregorová, Olga Veselá nebo Eliška Krásnohorská, byla uveřejněna také črta anglického spisovatele Arthura Morrisona, či se v periodiku objevily črty italských autorek Grazie Deledy a Neery.

Třetí prozaický žánr, který měl v periodiku své zastoupení, byla pohádka, jakkoli jeho frekvence ve srovnání s ostatními žánry nebyla příliš vysoká. Tento žánr patří k starobylým slovesným žánrům, který byl znám už v předantické době. Na přelomu 19. a 20. století sloužily pohádkové knihy spíše obchodním či propagačním účelům. Zatímco doposud dominovala spíše kouzelná pohádka, na přelomu století se díky Sofii Podlipské, Elišce Krásnohorské, Rudolfovi Těsnohlídkovi a dalším autorům, kteří se tomuto žánru věnovali, začala od konce 19. století utvářet autorská pohádka. Ta

se přestala držet tradičních syžetů a motivů, které byly typické právě pro kouzelné pohádky, a začala užívat volnější kompozice bližší povídky.⁹⁴ „Česká autorská pohádka 20. století přibližuje tradiční pohádkový svět prostředí moderní civilizace; polidšťuje nadpřirozené bytosti a vnáší do vyprávění humorný náhled.“⁹⁵

Témata pohádek, která se objevila v periodiku, nebyla tak rozmanitá, jako v případě ostatních žánrů. To však způsobuje především fakt, že v pohádce je do jisté míry očekáván nějaký fantastický příběh a čarovný vymyšlený svět. Mezi pohádkami, na které můžeme narazit při čtení periodika, jsou tedy fantastické pohádky o kouzelných předmětech a podobně. Ale také pohádky odpovídající dobovému trendu modernizace tohoto žánru, který zastupovaly zejména autorské pohádky.

Jako příklad autorské pohádky, která se objevila v periodiku, můžeme uvést pohádku od Anny Marie Tilschové⁹⁶ s názvem *Hloupá pohádka o princezně Amaře a houpací židli*, která se objevila v prvním čísle osmého ročníku. Tato pohádka vypráví o princezně Amaře, která měla vše, na co si vzpomněla, ale přesto nebyla šťastná. Král povolal lékaře, aby zjistili, co princezně schází, ale nikdo nemohl na nic přijít, až přišel neznámý muž, který pronesl, že Amaře schází houpací židle. A skutečně, když princezně donesli houpací židli a ona se na ní začala houpat, nic jí nescházelo a princezna byla šťastná, protože na houpací židli se mohla houpat sama, nepotřebovala služebnictvo a mohla být chvíli sama se sebou nerušená, což jí doposud scházelo.

Tato pohádka nese moderní prvky zejména v podobě zmínky o novinách a bulletinu dnešních listů, který psal o královské rodině. Můžeme zde také spatřovat náznaky směřující k problematice ženské emancipace. Princezna Amara touží po tom být ženou, která není v područí ostatních, ale je samostatná bytost.

Moderní pohádkou s latinským názvem *Inquietus aeternus* do periodika přispěla Teréza Nováková, stejně tak moderní autorskou pohádkou nesoucí prostý název *Pohádka* přispěla Jarmila Turnerová.

⁹⁴ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, ISBN 807185669X. s. 473 - 478.

⁹⁵ Tamtéž. s. 478.

⁹⁶ Anna Marie Tilschová byla prozaička a představitelka nových podob realistické prózy počátku 20. století. Již od dětství byla literárně činná, debutovala v roce 1901 v časopisu *Besedy Času*. Kromě *Ženského světa* přispívala také do *Květů*, *Lumíru*, *Moravskoslezského revue*, *Naší doby*, *Osvěty* a dalších. Její díla se objevila také ve sborníku *Nůše pohádek I*, který vyšel v roce 1918. Mezi její díla patří romány *Fany*, *Stará rodina*, *Synové*, *Matky a dcery* a další. Viz OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0. s. 927-928.

Kouzelné pohádky se však na stránkách listu objevily také, ačkoli větší zastoupení měly právě autorské pohádky. Jako příklad kouzelné pohádky můžeme uvést text Anny Marie Tilschové *Moudrý Rama*. Děj příběhu je zasazen do exotické země a vypráví o smrti krále, který předal vládu svému synovi, ten se však nesměl po určitý čas vrátit do své říše, proto poslal své kouzelné střevice, aby vládly místo něho.

Kromě pohádek se objevovaly také bajky, ale stejně jako v případě pohádek se neobjevovaly příliš často. Jako příklad může posloužit *Nová pohádka o starém Bohu* od Mileny Balcarové, která se objevila ve dvacátém prvním čísle dvacátého sedmého ročníku. Tento literární příspěvek můžeme zařadit k bajce, stejně jako k legendární pohádce, která opírá svůj děj o biblické postavy. Příběh vypráví o stvoření světa, kdy Bůh stvořil ženu a při své tvorbě přijímal rady od zvířat. Zajímavé je, že v této verzi příběhu o stvoření světa stvořil Bůh ženu jako první, což do jisté míry může souviset s feministickými tendencemi časopisu. Stejně tak můžeme jako příklad uvést bajku *Ovčí matka* od Gabriely Preissové, která vypráví o životě ovce a dvou jehňátek a jejich tragickém konci. Na počátku této bajky je vykreslen idylický život na farmě, kde zvířata žijí spokojeně a v přátelství, ale jednoho dne přijde farmář a vykoupe dvě jehňátka. Starý beran jejich ovčí matku uklidňuje, že před časem ho farmář také koupal a poté ho odvezl na výstavu, kde vyhrál cenu. Matka je tedy na kůzlata pyšná a těší se, že budou mít úspěch. Místo výstavy je však odveze i s matkou k řezníkovi, kde si je vyberou zákazníci a nechají si je naporcovat. Matku však nikdo nechce, protože je stará a už by neměla tak dobré maso. Tato povídka opět zpracovává téma ženy, v tomto případě v roli matky.

Dalším prozaickým žánrem manifestovaným v historii časopisu je cestopis. Tím do periodika přispěla Růžena Kollmanová (*Poznámky z cesty*), Tonča Urbánková (*Cestou do Indočíny*), Anna Čermáková (*Vzpomínky ze Říma*), Marie Heritesová (*Můj první umělecký výlet na Rus*), Pavla Maternová (*Krakovské vzpomínky*) a další.

Žánr cestopisu je budován na dynamické osnově putování, které provází emotivní a poznávací zážitek pisatele. Cestovatel obvykle interpretuje cizí zemi prostřednictvím svých zkušeností a kritérií ze svého domova. Typickým znakem je blízkost autora a vypravěče, viděné jevy jsou zpravidla ihned popisovány, ale můžeme narazit i na cestopis stylizovaný s časovým odstupem, který popisuje memoárovou

složku. Cestopis 20. století měl blízko k publicistice a plnil reklamní, informativní a propagační funkci.⁹⁷

Autoři, kteří přispívali do časopisu, zpracovávali cesty do různých míst. Často se také objevoval cestopis, v němž se prolínala popisná část referující k reálnému světu s úvahovými pasážemi opírajícími se o vypravěčovy vzpomínky. Prostřednictvím těchto vzpomínek se čtenáři mohli seznámit s novými městy, památkami či zvyklostmi. Autoři jim předávali své zkušenosti a zážitky, proto tyto vzpomínky z různých míst v zahraničí můžeme přiřadit k cestopisu, i přesto, že se mnohdy nejedná o zachycení průběhu putování rozlehlým zeměpisným prostorem, ale pouze putování jedním městem.

Příkladem takto stylizovaného cestopisu mohou být například již zmíněné *Krakovské vzpomínky* Pavly Maternové, ve kterých popisuje dny, které strávila v Krakově na oslavě jubilea Marie Konopnické. Počátek toho textu je spíše memoárového charakteru, avšak postupem děje přechází v popis města, které Maternová poznávala. Vypráví o náměstí, o Mariánském kostele, díky kterému je těžké se v Krakově ztratit. Popisuje vzhled budov a ulic, dále procházku s polským přítelem po sadech obepínajících centrum města, o cestě k Wawelu a o následné prohlídce s výkladem. V další části je pak popsán průběh oslavy. Maternová popisuje věci, které jsou pro její vlast neobvyklé, což je běžný jev objevující se v cestopisech. „*Vlastní den oslavy nastal v neděli. Vzbudil nás budíček čili hejnal – věc u nás neobvyklá: táhlé, vysoko laděné zatroubení, jež se vyhrává od třetí hodiny ranní ke všem stranám světa každou hodinu.*“⁹⁸

Jak již bylo řečeno, mezi žánry, které v periodiku figurovaly, se objevovaly také romány a novely, vycházející na pokračování.

Například Anna Marie Tilschová zde otiskla úvodní kapitolu z novely *Zlá tma* či úryvek z románu *Gubina*.

V periodiku se objevovaly také ukázky z děl, která ještě nevyšla, jako příklad můžeme uvést ukázkou z chystaného románu od Antonie Menčlové s názvem *Lesní ženka*, která vyšla ve dvacátém čtvrtém ročníku periodika.

V periodiku se objevila také kapitola z již zmíněného románu *Prapodivná historie*, jehož autorem je Felix Téver.

⁹⁷ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, ISBN 807185669X. s. 75 - 77.

⁹⁸ MATERNOVÁ, Pavla. „Kraťovské vzpomínky“. *Ženský svět*. 1902, r. 6, č. 20, s. 244.

Román *Prapodivná historie* autorka napsala na sklonku svého života, knižně vyšel až po její smrti roku 1932. Miroslav Rutte ve své knize píše, že autorka „zatoužila užít ještě jednou dosyta kouzla ‚nespoutané fabulace‘, o níž často říkala, že jest jí při psaní knih nejčistším požitkem.“⁹⁹ Sama autorka uvedla, že se jedná o „prapodivnou historii“ jen proto, aby se ve svém psaní nemusela držet zdravého rozumu. V tomto díle se tak mísí romantická detektivka spolu se zmatenými motivy snu, které neutvářejí logický děj.¹⁰⁰ Pro kapitolu, která byla otištěna v *Ženském světě*, jsou však spíše příznačné humoristické prvky, jinak v časopise ne zcela obvyklé.

Kapitola nesla název *V cirkusovém voze* a vycházela na pokračování ve třicátém prvním ročníku. Jednou z hlavních postav je principál Pafnus, jenž na počátku textu pronáší monolog, který má ve čtenáři vyvolat dojem, že jde o smutného a osudu vydaného člověka. Z následujícího děje však vyplývá, že se jedná o charismatického muže, který údajně umí čarovat. Za jeho léčitelským úspěchem, který byl v kapitole vykreslen, byl však spíše důvtip, nikoli nadpřirozená schopnost. Spolu s Pafnusem je důležitou postavou pan Sádličko z Orlova, který reprezentoval typ bohatého a panovačného muže.

Ačkoli je v ukázce z románu Tilschové hlavní postavou muž a v literárních příspěvcích otištěných v periodiku se častěji setkáme s ženskými hrdinkami, můžeme i zde zaregistrovat pasáž zobrazující s humorným nadhledem ženský charakter. Jedná se o chvíli, kdy si manželka Pafnuse Kateřina bere peníze od pana Sádlička ještě před tím, než požádá svého muže o „léčbu“. „[...] ‚Že jste to vy, pane, půjdu sama domluvit pánovi.‘ Odcházela, ale na poloviční cestě se obrátila: ‚Málem bych na to byla zapoměla,‘ řekla se stydlivým úsměvem. ‚Plat za porady beru předem já, můj pán říká, že si penězi ruce nešpiní.‘ [...]“¹⁰¹

Dalšími ukázkami z románů a novel přispěli do periodika například Marie Majerová, Felix Téver, Věra Sojková, Anna Řeháková, Helena Dvořáková či již zmíněná Anna Marie Tilschová a Antonie Menčlová. Ze zahraničních spisovatelů pak byla překládána švýcarská autorka Isabella Kaiserová nebo francouzská autorka Lucie Delarue-Mardrus.

⁹⁹ RUTTE, Miroslav a kol. *O bábušce. Na památku paní Anny Lauermannové (Felixe Tévera)*. 1. vyd. Praha: Pražská akciová společnost, 1935. s. 75.

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 75.

¹⁰¹ TÉVER, Felix. „Prapodivná historie – V cirkusovém voze“. *Ženský svět*. 1927, r. 31, č. 7, s. 103.

5 Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza periodika *Ženský svět*, které vycházelo jako čtrnáctideník na přelomu 19. a 20. století konkrétně, od roku 1896 do roku 1930. Soustředili jsme se především na autorské osobnosti, které do periodika přispívaly, dále na žánrovou skladbu časopisu a na tematicko-motivickou rovinu příspěvků.

V prvních kapitolách jsme se zaměřili na okolnosti vzniku periodika, konstituování jeho programu a cíle, kterým bylo vzdělávat české ženy, podporovat ženské emancipační hnutí a přinášet čtenářům nové informace a inspiraci. Následující kapitola byla věnována zakladatelce Teréze Novákové, jejíž osobnost byla neodmyslitelně spjatá s existencí a fungováním periodika. O tom vypovídá i fakt, že od roku 1915 nesl časopis v hlavičce podnázev „*založen Terézou Novákovou roku 1896*“.

Konstatovali jsme význam znovuoobnovení periodika *Ženská bibliotéka* pro první ročník *Ženského světa*. *Ženská bibliotéka* totiž měla otevřít nový prostor začínajícím i stávajícím autorům. Projekt obnovení se však po třech letech zhroutil a *Ženský svět*, který byl původně pouze přílohou *Ženské bibliotéky*, se stal samostatným periodikem. Prokázali jsme, že zánik *Ženské bibliotéky* měl významný dopad na charakter *Ženského světa*, v němž se literární příspěvky začaly objevovat až v době samostatné existence. Můžeme tedy konstatovat, že po zrušení literárního časopisu *Ženská bibliotéka* se *Ženský svět* snažil zastoupit jeho funkci a přinášet ukázky z děl české i zahraniční literatury.

Část práce zaměřující se na obsahovou stránku periodika představila vydavatelství, která se na existenci listu podílela a následně také redaktorky. Zjistili jsme, že změny redaktorek nepřinesly žádnou zásadní proměnu ve struktuře periodika. Evidentní a trvalá byla snaha redaktorek časopisu informovat čtenáře (čtenářky) o aktuálním kulturním dění a moderních trendech v kultuře, literatuře a umění vůbec, se specifickým zřením k postavení ženy. První redaktorkou byla již zmíněná zakladatelka časopisu Teréza Nováková, která udala periodiku prvotní směr a zaměření. Ta v redakci setrvala od roku 1896 do roku 1907. Její následovnicemi byly Pavla Maternová v letech 1908 – 1912, Eliška z Purkyňů v letech 1912 – 1915, Marie Brožová v letech 1915 – 1916 a Miloslava Síssová v letech 1917 – 1930. Po bližším zkoumání bylo zjištěno, že ačkoli na stránkách periodika byla Marie Brožová jako redaktorka uvedena, *Lexikon české literatury* ji mezi redaktorkami časopisu nezmiňuje.

Co se skladby přispěvatelů týče, jistým překvapením může být, že ačkoli se jednalo o časopis zaměřený primárně na ženské čtenáře a díky svému feministickému zaměření měl přinášet zejména příspěvky žen-autorek, mezi přispěvateli se objevovali i muži. Můžeme najít básně Antonína Sovy nebo Josefa Spilky, články filosofa Františka Drtiny, Jana Sajíce či Ferdinanda Pátka. Svými texty přispíval také Arne Novák či jeho starší bratr Theodor a další.

Běžným jevem jsou v periodiku příspěvky, u nichž není zveřejněné jméno autora či je uveden pouze pseudonym, iniciály, značka nebo zkratka. Tato skutečnost do jisté míry komplikovala analýzu.

Z analýzy literárních příspěvků vyplývá, že až na výjimky byly tyto texty umístovány na přední stránky časopisu a nebyly zahrnuty pod žádnou rubrikou. Rozsáhlejší prozaické texty vycházely na pokračování, což byla dobově běžná praxe.

Časopis kromě původní české literární tvorby přinášel též překlady moderních autorů světové literatury. Lze říci, že překladových a původem českých příspěvků bylo na stránkách listu podobné množství, z čehož vyplývá, že se redakce snažila seznamovat čtenáře se zahraniční tvorbou a kladla na ni stejný důraz jako na tvorbu českou.

Co se literárních druhů týče, dominovaly v průběhu celé existence časopisu prozaické příspěvky. Drama se v periodiku objevilo jen velice okrajově zejména v jeho posledních číslech. Poezie měla na stránkách časopisu své místo po celou dobu jeho existence, avšak v omezeném množství a stejně jako drama spíše v posledních číslech *Ženského světa*. Poslední část práce byla zaměřena na literární žánry a analýzu vybraných literárních příspěvků, na kterých byla ukázána nejen snaha periodika představovat čtenářům aktuální trendy, ale také snaha formovat ženské publikum emancipačními tendencemi, které byly patrné ve většině příspěvků.

Po celých třicet čtyři let existence periodika můžeme sledovat jeho orientaci upínající se především k ženskému čtenářstvu. Žena měla být postupně vzdělávána, byly ji představovány nové možnosti kulturního života a taktéž bylo upozorňováno na to, jak se její postavení ve společnosti měnilo. České ženy se dozvíдалy o úspěšných spisovatelkách, lékařkách, vědkyních či političkách. *Ženský svět* spolu s dalšími periodiky zaměřujícími se na ženskou otázku zastával jakéhosi průvodce emancipací, který nespočíval v prezentaci radikálních feministických názorů, ale v pozvolném objasňování této problematiky. Emancipace žen a ženská otázka však nebyla jediným zaměřením periodika. Časopis se snažil setrvat v kontaktu s dobovým děním a

inspiroval své čtenáře i přispěvatele novými trendy v literární komunikaci, jejichž nárůst můžeme zaznamenat zejména v posledních číslech.

Anotace

Autor práce: Kateřina Barešová

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název diplomové práce: Analýza periodika *Ženský svět*

Vedoucí práce: Mgr. Jana Vrajobá, Ph.D.

Počet znaků (včetně mezer): 115 452

Počet příloh: 1 CD

Počet titulů použité literatury: 35

Klíčová slova: *Ženský svět*, český ženský časopis, Teréza Nováková, české emancipační hnutí, vzdělávání žen, literární příspěvky, žánrové zastoupení

Charakteristika práce: Bakalářská diplomová práce analyzuje české periodikum *Ženský svět*. Práce je zaměřena na počátky časopisu, jeho obsahovou stránku a literární příspěvky, u nichž se zaměřuje především na žánrovou skladbu časopisu a na tematicko-motivickou rovinu příspěvků. Je představena také zakladatelka časopisu Teréza Nováková, jejíž osobnost byla neodmyslitelně spjatá s existencí periodika. Práce vystihuje postavení tohoto periodika, které vycházelo na přelomu 19. a 20. století a jeho roli při utváření ženské společnosti v tomto období.

Keywords: *Ženský svět*, The Women's World, Czech women's magazine, Teréza Nováková, Czech emancipation movement, education of women, literary contributions, genre, genre representation

Abstract: The Bachelor Thesis analyses the Czech periodical of *Ženský svět* (The Women's World). The Thesis is focused on the beginnings of the magazine, on its contents and literary contributions. As for the contributions, the Thesis concentrates on the genres of the contributions and on their topics and motivational level. The Thesis also introduces Teréza Nováková (the founder of the magazine) whose personality was inherently connected with the very existence of the periodical. The Thesis describes the position of this periodical published at the turn of the 20th century and the role played by the magazine in forming women's society in that period.

Resumé

The goal of this Bachelor Thesis is to analyze the "Ženský svět" (The Women's World) periodical which was published biweekly from 1896 to 1930. We especially focused on those authors who contributed regularly to this magazine as well as on individual articles and essays published in the magazine as for their genre and topics.

The first chapters of the Thesis pays particular attention to the historical background of the birth of the magazine, to the structure of its programme and to its goal which consisted in education of Czech women, in supporting the women's emancipation movement (Women's Liberation) and in bringing new information and inspiration to its readers. The chapter that follows is dedicated to Teréza Nováková (the founder of the magazine) whose personality was inherently connected with the very existence and function of the periodical.

We appreciated the importance of renewal of the "Ženská bibliotéka" (The Women's Library) periodical for the first year of Ženský svět magazine which was just a supplement to Ženský svět at that time. We have also proved that the death of the Ženská bibliotéka periodical which took place three years after its renewal impacted greatly on the character of Ženský svět especially in terms of publishing literary contributions.

The part of the Thesis that focuses on the contents of the periodical introduces not only the publishing house but also the publishers and editors Teréza Nováková, Pavla Maternová, Eliška z Purkyňů, Marie Brožová and Miloslava Sísová. We have found out that changes in staff editors did not bring any fundamental changes in the structure of the periodical. What was quite evident was the persisting efforts of the editors to inform the (female) readers about current and topical events and about modern trends in culture, literature and arts in general, taking the woman's social position into account.

It is obvious from analysis of the respective literary contributions that the magazine, besides original Czech outputs, brought also translations of works by authors of world renown. It can be stated that the Czech-to-foreign-outputs ratio was roughly the same which shows that the editors put the same emphasis on foreign works as that on Czech works.

As for the literary types, it was prose that dominated the magazine for the whole period of its existence. Drama appeared there just rarely, particularly in its later volumes. Poetry had always a presence in the magazine from the very beginning nevertheless it was in a limited quantity and, same as the drama, it appeared in later volumes of *Ženský svět* rather than in its earlier ones. The final part of the Thesis is focused on literary genres and on analysis of selected literary contributions.

For the whole 34-year period of existence of the magazine, the periodical appealed, before all, to female readers and helped change conventional ideas on women. *Ženský svět* explained and clarified the problems relating to the women's emancipation movement but it was not the only thing the periodical was focused on. Through its contributions, the magazine interconnected tendencies of the 19th and 20th centuries and thus different generations of readers. The magazine tried to remain in contact with period events interconnecting traditional works with new trends the increase of which is especially visible in its later volumes.

Seznam použité literatury

Prameny

Ženský svět: list věnovaný zájmům českých paní a dívek. Praha. 1896 – 1930.

Elektronické prameny

Ženský svět: list věnovaný zájmům českých paní a dívek. [online] Praha. 1896 – 1930.
Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:fb4a6500-d856-11e2-bcca-005056827e51>

Příspěvky a články ze Ženského světa, o nichž bylo v práci práce přímo referováno

„Ke dni 14. června 1898“ *Ženský svět.* 1898, r. 2, č. 12, s. 164.

„První česká doktorka filosofie v Praze promována!“ *Ženský svět.* 1901, r. 5, č. 12, s. 133.

„Vánoční anketa literátek a umělkyně“ *Ženský svět.* 1929, r. 33, č. 12, s. 285-287.

„Našim čtenářkám.“ *Ženský svět.* 1896, r. 1, č. 1, s. 1.

ATSEBEŠOVÁ, Ludmila. „Lod“ *Ženský svět.* 1927, r. 31, č. 17, s. 249.

ATSEBEŠOVÁ, Ludmila. „Nová žena“ *Ženský svět.* 1923, r. 27, č. 5-6, s. 73.

BALCAROVÁ, Milena. „Nová pohádka o starém Bohu“ *Ženský svět.* 1923, r. 27, č. 21, s. 310-313.

BANG, Herman. „Povídka o štěstí“ Přeložila Milada Krausová. *Ženský svět.* 1906, r. 11, č. 7, s. 78-80; č. 8, s. 91-92; č. 9, s. 102-104; č. 10, s. 114-116; č. 11, s. 126-128.

BEČKA, J. „Elišce Krásnohorské in memoriam“ *Ženský svět.* 1926, r. 30, č. 21-22, s. 333-334.

BLOK, Alexandr. „Růže a kříž“ Přeložila Žofie Pohorecká. *Ženský svět.* 1925, r. 29, č. 1-2, s. 13-14; č. 3-4, s. 43-44; č. 5-6, s. 75-76; č. 9-10, s. 129-130; r. 30, č. 5-6, s. 70-72; č. 7-8, s. 103-104; č. 13-14, s. 212-214.

- BOROVÍČKOVÁ, Vlasta. „Jubilejní linky k podobizně“ *Ženský svět*. 1920, r. 24, č. 4. s. 45-46.
- CARDOVÁ - LAMBLOVÁ, Anna. „Vzpomínky na františku svatavu Ammerlingovou“ *Ženský svět*. 1904, r. 8, č. 1, s. 1-3; č. 2, s. 19-20; č. 4, s. 44; č. 5, s. 58-59; č. 6, s. 72-73; č. 7, s. 83-84; č. 8, s. 94-95.
- ČECHOV, A. P. „Záhadná povaha“ Přeložila Dolores Prusíková. *Ženský svět*. 1910, r. 14, č. 17, s. 265.
- ČERMÁKOVÁ, Anna. „Vzpomínky ze Říma“ *Ženský svět*. 1920, r. 24, č. 15-16, s. 212-214.
- ELBLOVÁ, Antonie. „Sucho“ *Ženský svět*. 1905, r. 9, č. 13, s. 173-174.
- HERITESOVÁ, Marie. „Můj první umělecký výlet ne Rus“ *Ženský svět*. 1902, r. 6, č. 21, s. 253-256.
- HEYDUK, Adolf. „Hold Elišce Krásnohorské“ *Ženský svět*. 1917. r. 21. č. 19-20. s. 330-331.
- JIRKO, Miloš. „Větrná strán“ *Ženský svět*. 1925, r. 29, č. 5-6, s. 67.
- KARASOVÁ, Jirka. „K sedmdesátipětiletí“ *Ženský svět*. 1928, r. 32, č. 14, s. 209.
- KARASOVÁ, Jirka. „Ve vzpomínkách“ *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 9, s. 205.
- KELLER, Gottfried. „Eugenia“ *Ženský svět*. 1903, r. 7, č. 2, s. 19-21; č. 3, s. 30-31.
- KOLLMANNOVÁ, Růžena. „Poznámky z cest“ *Ženský svět*, 1917, r. 21, č. 13-14, s. 232-233; č. 15-16, s. 260-261; č. 17, s. 286-288.
- KOSOR, Josip. „Zločin“ Přeložila Zorka Hovorková. *Ženský svět*. 1906, r. 10, č. 6, s. 71-72; č. 7, s. 82-83; č. 8, s. 100-101.
- KRESTOVSKÁ, Marie, Vsevolodovna. „Úryvek ze ženského života“ Přeložila Emma Zemanová. *Ženský svět*. 1904, r. 8, č. 17, s. 210-213.
- KURZOVÁ, Eleonora, KLENKOVÁ, Pavlína a NOVÁKOVÁ, Teréza. „Ženy české!“ *Ženský svět*. 1900, r. 4, č. 1, s. 1.

- LEVÁ, Mína. „Bez slunce“ *Ženský svět*. 1902, r. 6, č. 2, s. 14-15.
- LOCHVICKÁ, Alexnadrovna, Mirra. „Já žízním po roznětech žhavých....“ *Ženský svět*. 1917, r. 5, č. 21, s. 245.
- MAARTENS, Maartin. „Paní Russelová“ Přeložila M. Hudcová. *Ženský svět*. 1907, r. 11, č. 2, s. 19-22; č. 3, s. 30-31.
- MACHAR, Josef, Svatopluk. „18. listopadu 1917“ *Ženský svět*. 1917, r. 21, č. 19-20, s. 326.
- MARRIOT, Emil. „Ráj dětství“ *Ženský svět*. 1904, r. 8, č. 22, s. 296-270.
- MATERNOVÁ, Pavla „Alexandr Sergejevič Puškin“ *Ženský svět*. 1899, r. 3, č. 12, s. 133.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Jaroslavu Vrchlickému“ *Ženský svět* 1912, r. 16, č. 16, s. 222.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Ku sjezdu českých žen“ *Ženský svět*. 1897, r. 1, č. 10, s. 143.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Nestoru básníků českých Adolfu Heydukovi ke dni sedmdesátých narozenin 7. června 1905“ *Ženský svět*. 1905, r. 9, č. 11, s. 145.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Ó Karolínó Světlá“ *Ženský svět*. 1910, r. 14, č. 6, s. 85-87.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Památce Mistra Jana Husí“ *Ženský svět*. 1903, r. 7, č. 13, s. 153-154.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Za Maryí Konopnickou“ *Ženský svět*. 1910, r. 14, č. 18, s. 277-279; č. 19, s. 293-296.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Za odešlým básníkem“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 16, s. 223-225.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Antonie Elblová“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 14, s. 196-197.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Doslov redakce“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 22, s. 314.
- MATERNOVÁ, Pavla. „Jedenáct let – postupem v před“ *Ženský svět*. 1908, r. 12, č. 1, s. 1-2.

- MATERNOVÁ, Pavla. „Krakovské vzpomínky“ *Ženský svět*. 1902, r. 6, č. 19, s. 229-230; č. 20, s. 243-245; č. 21, s. 259-261.
- MELLANOVÁ, Tereza. „Za Terézou Novákovou“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 20, s. 278.
- MENČLOVÁ, Antonie. „Lesní ženka“ *Ženský svět*. 1920, r. 24, č. 17, s. 303-305.
- MILADINOVIČOVÁ, M. „Přízrak“ Přeložila Zorka Hovorková. *Ženský svět*. 1905, r. 9, č. 14 s, 187-191.
- MOUDRÁ, Pavla „Za hrdinou“ *Ženský svět*. 1910, r. 14, č. 21, s. 327-328.
- NOVÁK, Arne. „U kolébky Ženského světa.“ *Ženský svět*. 1926, r. 30, č. 1-2, s. 2-5.
- NOVÁKOVÁ, Teréza. „Albina Dvořáková – Mráčková“ *Ženský svět*. 1904, r. 4, č. 7, s. 74-75; č. 8, s. 85-86; č. 9. s. 100-101; č. 10, s. 112; č. 11, s. 123-124; č. 12, s. 136-138.
- NOVÁKOVÁ, Teréza. „Inquietus aeternus“ *Ženský svět*. 1905, r. 9, č. 16, s. 220-223.
- NOVÁKOVÁ, Teréza. „Z redakce“ *Ženský svět*. 1907, r. 11, č. 22, s. 266.
- ORZESZKOVÁ, Elisa. „Šeřík“ Přeložila Lucie Jiríčková. *Ženský svět*. 1902, r. 6, č. 20, s. 242-243; č. 21, s. 256-259; č. 22, s. 269-272.
- PACHNEROVÁ, Míla. „Šikmá věž v Pise“ *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 4, s. 97.
- PACHNEROVÁ, Míla. „Z chystané sbírky moderní poesie“ *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 7-8, s. 179-180.
- PACHNEROVÁ, Míla. „Železná panna“ *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 4, s. 97.
- PACHNEROVÁ, Míla. „Láska 1929“. *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 4, s. 97.
- PREISSOVÁ, Gabriela. „Ovčí matka“ *Ženský svět*. 1909, r. 13, č. 5, s. 72-74.
- PURKYŇOVÁ, Eliška a BABÁKOVÁ, Věra. „Českým ženám!“ *Ženský svět*. 1913, r. 17, č. 1, s. 1.

PURKYŇOVÁ, Eliška. „První žena poslancem na sněmu král. Českého!“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 12, s. 157-158.

ŘEHÁKOVÁ, Anna. „V těžké dumě“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 5, s. 57-60.

ŘEHÁKOVÁ, Anna. „Ada Christenová“ *Ženský svět*. 1902, r. 6, č. 9, s. 101-102; č. 10, s. 114-115; č. 11, s. 128-129.

SANDOVÁ, George. „Z knihy ‚Legendes Rustiques‘ od George Sandové“ Přeložila Julie Emingerová. *Ženský svět*. 1904, r. 8, č. 13, s. 162-163; č. 14, s. 175-176; č. 15, s. 185-186; č. 16, s. 198-200.

SERAO, Matilda. „Terno secco“ Přeložil J. Rowalski. *Ženský svět*. 1906, r. 10, č. 19, s. 246; č. 20, s. 257-258; č. 21, s. 270-272; č. 22, s. 281-286.

SCHREINEROVÁ, Olivie. „Z knihy Dreams (sny)“ Přeložila Marie Kalašova. *Ženský svět*. 1904, r. 8, č. 18, s. 221-222.

SNÍŽKOVÁ - JELÍNKOVÁ, Anna. „Matčina ukolébavka“ *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 5, s. 134.

SOKOLOVÁ, Vilma. „Slovenky - naše nejbližší sestry“ *Ženský svět*. 1897, r. 1, č. 1, s. 3-5; č. 2, s. 24-25; č. 3, s. 36-37; č. 4, s. 54-55; č. 6, s. 81-82; č. 7, s. 97-98; č. 8, s. 113-114; č. 9, s. 129-131; č. 10, s. 146-147.

SOVA, Antonín. „Co den slíbil dělníkovi“ *Ženský svět*. 1917, r. 21, č. 13-14, s. 218.

TÉVER, Felix. „Silnější než smrt“ *Ženský svět*. 1908, r. 12, č. 1, s. 3-5; č. 2, s. 27-28; č. 3, s. 42-43; č. 5, s. 76-78; č. 6, s. 91; č. 7, s. 102; č. 8, s. 114-115; č. 9, s. 126-127; č. 10, s. 139-140; č. 11, s. 152-153; č. 12, s. 164-165; č. 15, s. 201-202; č. 16, s. 209-210; č. 17, s. 222-223.

TÉVER, Felix. „Prapodivná historie – V cirkusovém voze“. *Ženský svět*. 1927, r. 31, č. 7, s. 101-104; č. 8, s. 121-122.

TILSCHOVÁ, Anna, Maria. „Gubina“ *Ženský svět*. 1927, r. 31, č. 1-2, s. 5-6.

TILSCHOVÁ, Anna, Maria. „Hloupá pohádka o princezně Amaře a houpací židli“ *Ženský svět*. 1904, r. 8, č. 1, s. 3-4.

TILSCHOVÁ, Anna, Maria. „Moudrý Rama“ *Ženský svět*. 1917, r. 21, č. 9-10, s. 153-155.

TILSCHOVÁ, Anna, Maria. „Zlá tma“ *Ženský svět*. 1928, r. 32, č. 1, s. 3-4.

TURNEROVÁ, Jarmila. „Pohádka“ *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 9, s. 205-206.

URBÁNKOVÁ, Tonča. „Cestou do Indočíny“ *Ženský svět*. 1930, r. 34, č. 1-2, s. 8-10; č. 3, s. 36-39; č. 4, s. 66-69; č. 5, s. 88-89; č. 8-9, s. 150-151; č. 10, s. 170-173.

VESELINOVICĚ, Janek. „Čáry“ Přeložila Zorka Hovorková. *Ženský svět*. 1906, r. 6, č. 11, s. 127-128; č. 12, s. 141-142; č. 13, s. 156-157; č. 14, s. 168-170.

VIEDNEROVÁ, Věra, H. „Chvilé“ *Ženský svět*. 1929, r. 33, č. 1, s. 14.

VIEDNEROVÁ, Věra, H. „List“ *Ženský svět*. 1930, r. 34, č. 1-2, s. 10.

VIKOVÁ-KUNĚTICKÁ, Božena. „Gabriela Preissová“ *Ženský svět*. 1912, r. 16, č. 7, s. 86.

WANKLOVÁ, Madlena. „Pomlázka“ *Ženský svět*. 1907, r. 11, č. 6, s. 68-69; č. 7, s. 80.

WESTERMARCKOVÁ, Helena. „Začarováný kraj“ Přeložila Marie Branbergrová. *Ženský svět*. 1909, r. 13, č. 5, s. 74-75.

Sekundární literatura

Knihy

BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8086429482.

HAVEL, Rudolf a Jiří OPELÍK. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Československý spisovatel, 1964.

HECZKOVÁ, Libuše. *Píšíci Minervy: vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-282-6.

HOFFMANNOVÁ, Eva. *Karel Slavoř Amerling*. Praha: Melantrich, 1982.

HRDINA, Martin. *Mezi ideálem a nahou pravdou: realismus v českých diskusích o literatuře 1858-1891*. Praha: Academia, 2015. Literární řada. ISBN 978-80-200-2525-8.

LAHODA, Vojtěch. *Český kubismus*. Praha: Brána, 1996. ISBN 8085946335.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé, v Karolinu první, přepracované. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3540-8.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 807185669X.

NEJEDLÝ, Zdeněk. *Teréza Nováková*. Praha. Československý spisovatel. 1958.

NEŠPOR, Zdeněk R. *Ne/náboženské naděje intelektuálů: vývoj české sociologie náboženství v mezinárodním a interdisciplinárním kontextu*. Praha: Scriptorium, 2008. ISBN 978-80-86197-97-5.

NEUDORFLOVÁ, Marie L. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 8090262228.

NOVÁK, Arne. *O Teréze Novákové: se dvěma neznámými pracemi Terézy Novákové*. V České Třebové: Fr. Lukavský, 1930. Edice F. Lukavského.

NOVÁKOVÁ, Teréza, SVADBOVÁ, Blanka, ed. *Čtyřhlas Terézy Novákové: Teréza Nováková ve světle rodinné korespondence*. Praha: Academia, 2013. Paměť. ISBN 978-80-200-2233-2.

OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0.

POSPÍŠIL, Ivo. *Genologie a proměny literatury*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Spisy Filozofické fakulty MU. ISBN 80-210-1872-0.

ROGALL, Joachim, Walter KOSCHMAL a Marek NEKULA. *Češi a Němci: dějiny, kultura, politika*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-370-4.

RUTTE, Miroslav a kol. *O bábušce. Na památku paní Anny Lauermannové (Felixe Tévera)*. 1. vyd. Praha: Pražská akciová společnost, 1935.

ŘEHÁKOVÁ, Anna. *Zašlé časy*. V Praze, 1932.

SKŘIVÁNEK, Milan. K hodnotovým postojům na stránkách poličského časopisu Jitřenka za 1. republiky. In *Studie k sociálním dějinám*, sv. 9. Praha: Ústav hospodářských a sociálních dějin Univerzity Karlovy, 2002.

ŠTĚPÁNOVÁ, Irena. *Teréza Nováková*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1982-8.

ŠVEHLA, Jaroslav a Robert SAK. ed. *Jan Otto: kus historie české knihy*. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 8073190109.

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla. *Biografický slovník českých zemí*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-257-0.

VRAJOVÁ, Jana. *Umíněnkyně dobra Sofie Podlipská: kapitola z dějin literárního midcultu 19. století*. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-148-1.

Noviny a časopisy

Domáci hospodyně: čtrnáctidenní list věnovaný milé naší ženské pleti československé, jakož i všem ctitelům spořádaných domácností. Olomouc, 1883-1893.

Naše Doba: revue pro vědu, umění a život sociální. Praha, 1896-1897, r. 4.

Rozhledy: revue umělecká, politická a sociální. Praha, 1897, r. 6.

Kvalifikační práce

MARSOVÁ, Dominika. *Vznik a vývoj Ženského světa (1896-1930)*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Pavel Večeřa, Ph.D.

ČERNÁ, Anna. *Odras poetiky A. Achmatovové a M. Cvetajevové v českých překladech*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Stanislav Rubáš, Ph.D.

Elektronické zdroje

AMERICKÝ KLUB DAM. Historie. *Historie – příběh jednoho salonu*. [online]. [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: <http://www.americkyklubdam.wz.cz/02-historie.htm>

KNIHOVNA. VRBENSKÁ, Františka. *Záchrana a zpřístupnění Národních listů*. [online]. [cit. 2018-05-01]. ISSN 1801-3252. Dostupné z: <http://full.nkp.cz/nkkr/knihovna71/vrben.htm>

M. D. RETTIGOVÁ. Gastroslavnosti. *Spolek paní a dívek*. [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.gastroslavnosti.cz/m-d-rettigova>

RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. Žena-vzor a žena-problém. (Obrazy ženy v konvenční a umělecké povídce v Kalendáři paní a dívek českých z let 1894-1897) In: *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století. Sborník příspěvků ze symposia pořádaného oddělením pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR v Praze 13. - 14. října 2004* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2005 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/PRPT/10.pdf>

SVADBOVÁ, Blanka. „Praha a Litomyšl v rané tvorbě Terézy Novákové“ *Česká literatura: časopis pro literární vědu* [online]. roč. 34(1-6), [cit. 2017-10-19]. ISSN 0009-0468. Dostupné z: https://kramerius.lib.cas.cz/client/index.vm?page=doc&q=%C4%8Cesk%C3%A1+literatura&page=doc&rows=&typ_titulu=periodical#pid=uuid:12af58d7-4117-11e1-8339-001143e3f55c;hist=2;pmodel=periodicalitem

VĚDECKÁ KNIHOVNA V OLOMOUCI. O Našinci. UNZEITIG, J. I. *Našinec*. [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/cs/dokumenty/knihovni-obzor/ko-1994-2/clanek/o-nasinci/>